

GRUDA

X
1933
12

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

GRUDA

Revija za kmetško prosveto. — Izhaja vsakega prvega v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30'— Za dijake Din 20'—. Posamezna številka Din 3'—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Tavčarjeva 1. Račun poštno hranilnice v Ljubljani št. 13.440. Glasilo „Zveze kmetških fantov in deklet“ v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani (Stanko Deu). — Urejuje: Uredniški odbor (odgovarja Stanko Tomšič).

Tiska tiskarna Slatnar, družba z o. z. (L. Vodnik in A. Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Ob zaključku desetega letnika. — Zvezdana: V sveti noči. — Vinko Bitenc: Rudar Sebastijan in njegov božič. — Ivan Albreht: Zemlja kliče. — Telatko Marjan: Sobotni večer mizarskega delavca Jožeta. — Zdorov: Viadika Sedej. — Ludvik Štefančič: Rudar. — Stanko Tomšič: Gospodarski natečaji kmetške mladine. — Andrej Šifrar: Na stražo! — Kotiček za dekleta. — Organizacija. — Vprašanja in odgovori. Ali več? — Razno. — Listnica uredništva. — Uganke.

Pri znani domači tvrdki

Ivan Jax in sin

Ljubljana, na Gosposvetski cesti 2

kupite najugodnejše najboljše
**šivalne in pisalne stroje,
kolesa**

Popravila izvršimo v lastni delavnici. — Ceniki zastonj in franko
Daje se tudi na obroke in na hran. knjižice

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

12.

DECEMBER 1933

X.

Ob zaključku desetega letnika

Deset letnikov „Grude“ leži pred nami. Na prvi pogled ni taka desetletnica nič posebnega, saj imamo revije, ki izhajajo že več desetletij. Toda naša desetletnica ne predstavlja samo deset let revije, temveč tudi deset let gibanja slovenske kmetске mladine, katerega glasiló je „Gruda“. In iz neznatne desetletnice zraste pri tej misli pred našimi očmi podoba mogočne zgradbe mlade slovenske vasi, ki s svojimi lastnimi silami krči sebi in narodu pot v boljšo bodočnost.

Ob rojstvu ji ni skoro nihče prisodil dolgega življenja. Kako neki? Saj so navadno zamrle že v prvih letih, če že ne ob rojstvu, revije, ki so jih začeli izdajati „izkušeni in šolani“ ljudje. „Gruda“ pa je delo — kmetске mladine . . .

Imeli so prav ti proroki, če so predvidevali ogromne težkoče, ki jih mora premagati nova revija, da si utrdi pogoje za trajen obstanek. Toda neizmerno so se motili, ko so podcenjevali ustvarjajoče sile naše mlade vasi, odrekajoč ji življensko sposobnost za samostojno javno udejstvovanje. Deset letnikov „Grude“ je najboljši dokaz!

Zato je desetletnica „Grude“ resničen praznik, praznik uspešnega dela naših mladih, s katerim so zaključili dobo borbe, žrtev in truda, da so preorali ledino in skultivirali polje.

Zorana gruda čaka, da zasejemo v drugem desetletju vanjo seme napredka, miru in blagostanja, ki ga tako zelo potrebujeta narod in država.

Mi gremo na delo!

V sveti noči

Zvezdana

Preprosti pástirci so bili prvi deležni velike sreče, katere ne doživi noben človek tu na zemlji. Oni so prvi gledali obličje Božjega Deteta v prvi blaženi noči. Prvi so prejeli blagoslov in prvi so slišali peti slavno himno o Bogu in dobrih ljudeh. O presrečni!

V hlevcu in jasliah leži Kralj sveta.

Dete Božje, kako preprosto, stem da si si izbralo reven hlevček in borne jaslice, si pokazalo, da ljubiš najšibkejše najbolj. Kot neizmeren zaklad nam je Tvoje rojstvo.

V čudo svete noči so uprte oči otrok, v tajno svete noči so zastrmela srca odraslih. In klic miru nam odmeva v dušah. Kako se tedaj sprosti duh in se dvigne v neskončne višave in vsa blaga čuvstva se razlijejo iz nešteti

bitij, ki hočejo vsaj na ta sveti večer biti dobra in pričakujejo tudi od drugih dobrote. In vse v tej sveti božični noči.

Dete Božje!

Naj ne bo klic Poslanca Božjega zaman! Naj bo mir na zemlji, ljubezen med vsemi, spoštovanje do staršev, katero se tako strašno krha, zadovoljstvo naj vlada med vsemi, vsaj kolikor ga nam daje ta težki čas. V današnjih dneh nam je Tvojega rojstva tako zelo treba. Ne pusti, da zdvomimo nad vsem. Daj, da bomo doživeli tudi v svojih srcih ono Veliko noč, katero slutimo v dalji ob Tvojem rojstvu.

Rudar Sebastijan in njegov božič

Vinko Bitenc

Nad kočevskimi rudniki se je belil zimski dan. Od snega, ne od solnca, ki že več tednov ni prisvetilo skozi meglene koprene. Te koprene, gosta megla mraznica, so ležala nad barakami, kakor strupeni plini.

Pod njimi ni bilo več življenja; barake so stale tihe, kakor izumrle; nobena vrata niso zaškripala: skozi špranje je pihala burja, mraz je silil skozi ključavnice. Tisti srečneži iz barak, ki so še hodili na šiht, so se neslišno splazili skozi duri. S pepelnatimi lici, z udrtimi očmi, iz katerih je gledalo pomankanje, skrbi in glad, so hodili po škripajočem snegu in izginjali v rove rudnikov, kakor v žrela vsemogočnega boga kapitala.

Rudar Sebastijan ni bil tako srečen.

Ko je pred več meseci rudniško ravnateljstvo odpuščalo delavce, je zadelo tudi njega.

Toda kaj njega! Njegovo družino: ženo in pet otrok. On sam bi se že nekako preril iz dneva v dan. Imeti družino, pa je druga stvar.

Že dolge mesece žive samo od malenkostne podpore. Nedostaja tega, nedostaja onega.

Treba je kurjave, tople obleke, obutve za otroke. Žena krpa in krpa, iz starih cunj dela čudeže. Otroci prezebajo, ne morejo v šolo.

A dela ni in ni zaslužka.

Rudar Sebastijan je že star, zgaran, upognjen. Pa bi še delal, z veseljem bi se zvečer vračal s šihta domov.

Le kam je zašel svet s svojim bogastvom, da morajo milijoni stradati kruha?!

Tisti dan pred božičem je rudar Sebastijan sklenil izvršiti, kar je bil že dolgo nameraval.

To namreč, da pojde do samega gospoda rudniškega ravnatelja. Njemu potoži svoje težave, poprosi ga za delo.

Gospod ravnatelj je menda dober, uviden človek. Gotovo se ga usmili, sprejme ga nazaj, če ne drugače, vsaj za tri šihte na teden.

Že zaradi žene, stradajočih otrok.

Tako je premišljeval rudar Sebastijan. Stal je ob oknu in strmel skozi zamrznjena stekla v ledeno puščobo jutra.

Mimo barake so se plazile sence rudarjev, odhajajočih na delo.

V sobi je bilo mraz. Žena je stala ob štedilniku. Odtam se je širil duh po zasmojenem koruznem močniku. Otroci so se stiskali pod zakrpane odeje.

Sveti večer bo nocoj — je pomislil rudar Sebastijan. S čim naj razveselim otroke?

„Pojdem!“ je dejal glasno, tako, da ga je slišala žena in ga začudeno pogledala.

„Kam pojdeš?“

„K njemu, k ravnatelju!“

„Ne hodi, zastonj boš delal pot! Kocmurjev je šel, Vendelin tudi in Koprivšek — pa nobeden ni nič opravil. Tudi ti ne boš, Sebastijan!“

„Mogoče pa vendar! Oni trije nimajo takih družin, kakor jaz. Poskusim, pa je!“

Žena je zavzdihnila, s predpasnikom si je potegnila preko oči.

Sebastijan si je potisnil kučmo na glavo, stopil je proti durim. Tam je obstal.

„Če misliš,“ je dejal ženi, „da nič ne opravim, pa ti še enkrat stopi domov. Božič je tu — kaj bomo počeli? Mogoče ti oče vendar kaj pomaga.“

Žena ni odgovorila. A molk je bil tudi odgovor.

Sebastijanova žena je bila hči premožnega posestnika. Proti očetovi volji je vzela rudarja Sebastijana. Trmasti oče odslej ni hotel več slišati o svoji hčeri in ji je za vedno odrekel vsako pomoč.

Petnajstletna hči Anica je bila otrok njenega zakonskega razmerja.

Zdaj, ko se je odpravljal Sebastijan, da gre, je sedela Anica na robu nizke postelje. Njen, že napol dekliški obraz, je razodeval vso grenkobo prezgodnjega spoznanja bede in gorja. Samo njene velike oči so se svetile v čudnem ognju, kakor da hrepene po neznani, daljni sreči.

„Ata“, je čebjala Anica s toplim glasom, „ali smem s teboj? Tisti gospod, ki piše pri ravnatelju, je tako dober z menoj. Zadnjič me je poslal po cigarete. Ko sem mu jih prinesla, me je tako lepo pobožal; dal mi je kos pogače in je rekel, naj še pridem.“

„Ali smem?“

Sebastijana je spreletelo kakor zla slutnja. Spogledala sta se z ženo.

„Oh, otrok!“ se je nekoliko prisiljeno nasmehnila žena.

Sebastijan je ljubil Anico izmed vseh svojih otrok najbolj. Mogoče zato, ker je bila sad tistih dni, ko je še sijalo solnce na njegova pota.

„Le doma ostani, Anica,“ je dejal oče. „Mrz je zunaj, nimaš obleke, nimaš čevljev. Bom že sam opravil, kar bom. Pridni bodite otroci, do večera se vrnem. Zbogom, žena!“

Odpahnil je vrata, stopil čez prag in izginil v megli.

Dolga, težka je bila pot; težka zato, ker je peljala k ravnatelju. Tujec je ravnatelj, trd je njegov obraz, še trše njegovo srce. Kako bi razumel trpljenje, gorje, ko ga sam še nikoli okusil ni?

Po debeli preprogi, ki je pokrivala stopnice, je rudar Sebastijan koral v prvo nadstropje. Tam je bila pisarna gospoda ravnatelja.

Težko se je prestopal, kakor da bi se mu pretakal po nogah svinec namesto krvi.

Po dolgem čakanju v predsobi se je slednjič znašel pred samim gospodom ravnateljem.

Udobno je sedel za mizo, med prsti, na katerih so bliščali zlati prstani, je držal tlečo cigaro. Tolsti obraz mu je žarel od toplote, ki je puhtela iz peči v kotu.

Ko je stopil Sebastijan, se je komaj ozrl. Stegnil je roko in pritisnil na gumb električnega zvonca.

Iz sosednje sobe je prihitel mlad, lepo počesan, lepo oblečen uradnik.

„Kaj želi ta človek?“ je dejal v tujem jeziku in pokazal na Sebastijana.

„Kaj bi radi, očka?“ je vprašal uradnik s prijaznim, domačim glasom Sebastijana.

In rudar Sebastijan je govoril:

„Kruha, dela mi dajte! Ženo imam, otroke. Stradamo, prezebamo, nimamo kaj obleči. Božič je, rad bi otrokom kaj kupil, pa nimam s čim. Vsaj nekaj več podpore bi prosil, če —.“

„Dobro, dobro,“ je prekinil ravnatelj. „Kaj govori?“ se je obrnil k uradniku.

Ta mu je raztolmačil.

„A tako! Spet beračenje! Naj gre mož z vami, gospod Suschnigg. Napišite njegove želje in mi predložite akt prihodnji teden!“

Mirno, kakor bi se ne bilo prav nič zgodilo, je gospod ravnatelj prijel za pero in se spet zatopil v pisanje.

Mladi uradnik je sestavljal prošnjo za Sebastijana. Vse natančno je popisal, koliko da ima otrok, kakšno podporo želi, v blagu ali denarju, koliko lét mu je, če je žena zdrava in še druge stvari.

Sebastijanu se je srce smejalo od zadovoljnosti, da je vsaj nekaj dosegel.

„Drugi teden vas obvestimo, kako bo prošnja rešena.“ S temi besedami je prijazni uradnik odslovil Sebastijana in mu celo stisnil roko.

Ko je bil Sebastijan že na hodniku, je uradnik stopil za njim.

„Očka Sebastijan! Kaj pa vaša Anica, je pridna?“

Sebastijan ga je začudeno gledal.

„Anica? Pridna je, gospod . . . pa zakaj . . .?“

Gospod Suschnigg se je smehljajal.

„Prav, prav. Veste kaj, očka? Recite ji naj pride popoldne k meni na dom, če hoče. Lahko bo nekaj zaslužila, pospravila mi bo sobe in če hočete . . .“

Segel je v listnico, izvlekel stotak in ga stisnil Sebastijanu v roko.

„Za vas in za Anico. Pa naj pride gotovo!“ In mladi uradnik je že izginil v pisarno.

Sebastijan je stal nekaj časa, kakor iz uma. Nato se je blazno zasmeljal, pomašil stotak v žep in zdirjal po stopnjicah.

Zavil je v ozko uličo, obstal pred umazano hišo. Nad vrati je bilo zapisano: žganjarna. Rudar Sebastijan je prijel za kljuko in stopil noter.

Večer je že legal nad pokrajino, ko se je Sebastijan opotekal po ulicah proti barakam.

Svetonočni zvonovi so oznanjali mir, ljubezen, spravo.

Izpod neba so plavale snežinke, počasi so se spuščale na zemljo, kakor mehke, oledenele solze.

Zemlja kliče

Ivan Albreht

Jerico spreletava grozničav strah. Ne da bi prav za prav sama vedela, česa se boji, se le tu in tam nenadoma zdrzne in strese. Slednjič opusti brskanje po skrinjah in se zopet stisne k peči.

Zunaj pada dež. Mirno udarjajo drobne kaplje na razmočena tla. Vmes šume močnejši curki, ko se deževnica odtaka raz streho. Jerici se zdi kakor pošumevanje oddaljenih zvokov. Božajoče in mehko jo gladi to otožno šumljanje, gladi in utruja, da ji začno počasi lezti oči skupaj. Nekajkrat se premaga in se sunkoma vzravna, ko ji glava v dremavici omahne, slednjič pa se le vda snu. Kakor bi prihajala mati, se ji zdi. Nič nenavadnega ni na njej, čisto nič groznega, čeprav se Jerica hkratu zaveda, da je mati že zdavnaj odšla v večnost. Tako preprosto, vsakdanje stopi v sobo, niti premočena ni in tudi zebe je ne. Prijazno se smehlja, češ:

„Ali si kar sama, Jerica?“

„Oče so šli v Brodi —“

„Da se mu le ljubil! Ali res ne ve, da je vse zastonj?“ se nasmehne mati Tršarica in počasi, kakor bi se še nekam obotavljala, stopa proti hčerki. In kakor se ji bliža, je vse bolj svetla in jasna.

„Saj so že menda domenjeni —.“

„S kom?“

„Z Grčarjem —.“

„Kaj se bo z Grčarjem menil, ko ima pa samo še nekaj dni hoda do mene!“

„Kdo?“ se čudi Jerica.

„Zdaj je mati kakor bel oblaček v soncu.“

„Grčar“, pravi in stopi tako tesno k Jerici, da jo hoče dekletu objeti, toda roki hlastneta v prazno in levica se dotakne petrolejke, da se zakotali cilinder po mizi. Mladenka šine pokonci, prestreže kotaleči se cilinder in se začne začudeno ozirati po hiši. Šele čez nekaj trenutkov se zave, da je samo sanjala. Le kaj naj bi pomenile te sanje?

Dekle ugiblje, razlaga zdaj sebi v prid, zdaj zopet le kot svarilo. Na steni zdrkne ura in začne hrapavo biti polnoč.

„Očeta pa še zdaj ni,“ se zgrozi mladenka in jame moliti. Skraja šepetaje izgovarja besede, potem pa, kakor da je je lastnega glasu strah, moli samo s srcem.

Zunaj nekje skovikne sova. Klic je rezek, kakor odsekan, potem je čuti zopet le dež in samo dež.

„Ko bi pa oče nemara zašli?“ se zboji Jerica in premišlja, da bi mu morda stopila naproti. V globini nekje se za trenutek utrne črna misel, češ:

„Ako zdajle zagazi v močvije, mu ne bo nikoli več treba misliti na ženitev —.“

Vendar je to samo trenutek. Že čez malo si Jerica začne sama očitati, kako je sploh mogla taka misel najti prostora v njeni duši. In kakor jo tudi boli očetovo ravnanje, začne vendar zdajci moliti za njegov blagor in je kmalu čudovito pomirjena.

Spet in spet jo potem premaga spanec in šele proti jutru, ko že hrpavo začne kikirikati petelin, zasliši dekletov očetov korak, toda korak se mimo hiše oddaljuje proti hlevu. Jerica stopi na vežni prag in še opazi, kako se oče počasi maje na šupo.

„Sram ga je“, spozna z nenadnim ugodjem. In kakor, da ji že sama ta zavest pomeni rešitev, začne pripravljati očetu zakmašno obleko. Čudovito lahko ji je zdaj pri srcu in krog in krog se ji že zdi, da se veselo pozibava sama tiha božja nedelja.

Zjutraj se za nekaj časa izprevedri. Zemlja je tako razmočena, da povsod žvrklja voda, kamor človek stopi. Po grapah in žlebih med hribi se penijo hudoúrniki. Vrabci veselo vrišče in sredi dopoldneva skuša celo sonce z nasmehom pobožati zemljo.

Oče in hči se prvič srečata, ko pride Jerica molzt v hlev, Tršar tedaj že izpodkidava in poklada živini. Ko vstopi Jerica se ji nekam po sili zasmeje, češ:

„Danes sem pa le prej kakor ti —“.

„Saj sem že večkrat slišala“, gre tudi dekletu na smeh, „da je dober gospodar zmeraj prvi na nogah —“.

Da bi jo šment! Torej ga je slišala priti domov? To je očetu zelo nevšečno. Beseda mu zastane in kakor vinjen tava po hlevu.

„Ali se vam zdi katero govedo kaj bolno?“ resno vpraša Jerica, vendar čuti gospodar prikrito bodico v glasu. Ti pretkana deklina! Kdo ve ali se bo unesla? Drugače pa: Le kakšno življenje bo to?

Zdaj, ko je prav za prav dosegel vse, kar je hotel, začinja Tršarja šele skrbeti usodni korak. Zdi se mu, da hodi kakor po trnju in med samimi zanjkami. Včasih nenadoma obstane in z dolgim pogledom motri hčer, potem stopi zopet venkaj, češ:

„Kdo bi si mislil, kako lep dan se nam bo naredil po taki noči.“

Jerica čuti očetovo zadrego in se zadovoljno smehlja. Pri zajtrku se domisli sanj in jih začne pripovedovati.

„Kaj deste oče, kaj naj bi to pomenilo?“

„Neumnost“, meni Jaka Tršar. „Grčar je še korenina.“

Toda preden se odpravita k maši, le ne more popolnoma zakriti skrbi.

„Na“, ga premaga, ko Jerica že zaklepa vežne duri, „pa stopi grede v župnišče in plačaj mašo za rajno mater —“.

Hči ga začudeno pogleda. Kaj takega se Tršar že dolgo ni spomnil.

Nekaj časa gresta skupaj, toda očetov korak je težak in skromen. Ko se tedaj začneta bližati vasi, zavije Jerica s poti na vrtno stezo in hiti po bližnjicah proti cerkvi.

V župnišču meni župnik:

„No, ali je res kaj novega v Brodeh?“

„Vode imamo zdaj čisto nanovo, da se razliva čez in čez“, skuša Jerica z nasmeškom in zardi.

„Kako pa kaj oče?“

„Bog ve. So sila redkih besed, odkar se mladé.“

Duhovni gospod čuti, kako je bilo dekletu vprašanje, pa z mirnim smehljajem zaokrene besedo drugam.

Ko odhaja Jerica v cerkev, je že polno ljudi na prostoru pred božjo hišo. Mlardenki se zdi, da vsi gledajo samo njo. Niti toliko se ne ozre, da bi videla, če v kaki gruči stoji oče. Tudi v cerkvi gleda dekletu ves čas na veliki oltar. Včasih se ji zazdi, da ženske kraj nje stikajo glave, včasih celo meni, da je slišala izreči svoje ime, vendar se nikamor ne gane. Zdaj misli na očeta, zdaj na Toneta, potem zopet na pokojno mater. Le kako so se ji neki ponoči pritaknile tiste čudne sanje.

Po maši zavije zopet po najbližji poti proti domu. Grede se ji zdi, da je opazila za kozolcem na Liščevem vrtu Ceneta in Lizo. Tedaj se ne more premagati. Ko se bolj pozorno ozre, spozna, da se ni zmotila. Vreme se je med mašo zopet sčemerilo in zdaj že nalahno prši dež, Cene in Liza pa stojita pod kozolcem in je videti, da si imata povedati nekaj sila važnega. Jerica za trenutek pridrži korak, dvojica pa ju je menda opazila in se pomakne globlje za s praprotjo zadelani kozolec.

„No nič se ne bojta“, si pravi Jerica, „vama pa res ne zavidam —“.

In hiti proti domu . . .

Tršar jo medtem zavije k Liscu. Hotel je že sam kreniti domov, a je tudi on zapazil Lizo in Plešnarjevega, pa je brž sklenil glavo, ko se je domislil Lizinega obiska in je zavil v gostilno.

Bilo je še dokaj prazno in prilično mirno. Pivci so kramljali o letini in o delu, ki jih čaka zdaj na zimo. Še v glasu se jim je poznalo, da je zdaj resni čas adventa.

S Tršarjem se je zdelo, da je šinilo nekaj novega življenja v pivnico. Komaj pa se z oštirjem Liscem dobro pozdravita in le toliko, da sede Brodniški za mizo, je že kakor senca za njim Boljševik.

„Bog daj, oče Tršar!“

„No žlobudra, kaj je pa tebe prineslo?“ je Tršar nejevoljen.

„Za danes še noge“, se zasmije Lipe.

„Viš ga, viš,“ meni Lisec, „temu ne prideš na kraj!“

„Zato naj rajši pije, da mu grlo ne razpoka“, potisne Brodniški poln kozarec predenj.

Boljševik se ne brani. Duškoma zvrne pijačo in krepko postavi kozarec na mizo.

„Sem nekaj slišal, da bo Grčarja zvilo“, pravi in se skrivnostno muza. Vsi pivci prisluhnejo, a Tršar se dregne:

„Ti itak zmeraj slišiš travo rasti. Mislim, da je tebe že zdavnaj zvilo.“

V smeh se odreže Lipe:

„Vsakega po svoje. Proti tej nadlogi še leta nič kaj dosti ne pomagajo človeku.“

Vedno bolj nagajivo zbadanje vzbuja zmeraj več dobre volje in opoldne je že kakor v panju pri Liscu.

Stranski čakajo večernic večinoma kar tu. Nekateri možujejo, drugi sklepajo kupčije, tretjim ne gre v glavo, kakšen čuden veter je zdaj potegnil po svetu, da je vse narobe. Kar je še včeraj kaj veljalo, pade danes v staro šaro. Kakor človek pogleda, je vse poveznjeno in prevrnjeno.

„Seve, kar Tršarja poglejmo“, se tej skupini pridruži Boljševik, toda Brodniški noče slišati. Tako mu je, da mu niti vino ne diši.

„Pa si nekam nasajen?“ se mu čudi Lisec.

„Ah, kako bi ne bil! Dan za dnem samo deževje. Človek ne pride do nobenega pravega dela —“.

Ko pozvoni k večernicam, se krčma domala izprazne. Tudi Tršar odide.

„To se bo opeknel“, se zasmije Boljševik, ko ostaneta sama z Liscem.

„Zakaj?“

„Pred mašo sem slišal praviti, da se kanita z Marjeto po božiču vzeti, Tone bo pa še pred božičem doma —“.

„Ti veš zmeraj kaj čisto svojega!“ zamahne Lisec z roko. „Kdo ti bo pa to verjel!“

„Saj nikogar ne silim.“

Ker krčmar ni na volji, da bi mu dal kaj moče na vero ali celo vbo-gajme, odide še Lipe in sede na zid za cerkvijo, kjer počaka, dokler ne začno ljudje prihajati iz cerkve.

„Ti si res za samo pohujšanje“, se mu zasmije Srebot, ko ga zagleda.

„Vsak mora biti za nekaj“, skomigne Lipe z rameni. „Pisano je pa tudi, da pohujšanje mora priti.“

Srebotu ugaja zafrkljivec. Povabi ga tedaj s seboj k Liscu.

„Saj vem, da tebe tare suša, četudi štirinajst dni kar vzdržema dežuje.“

Lipe je zadovoljen in pripoveduje, kako je včeraj slišal, da se je na Žirovsko nekam ta teden zopet vrnil nekdo, ki so ga že vsi imeli za mrtvega. S tem človekom je neki hodil tudi Tone domov. Menda sta se razstala že tukaj blizu doma, doli nekje na Hrvatskem ali kaj. Toneta so baje pridržali nekaj dalje v zbirališču za vračajoče se jetnike, ker so se neki bali, da ima kako nalezljivo bolezen. V resnici je menda zdrav ko jelen. Seve, kaj pa tudi more podreti Grčarjevega, ko je bolj trpežen od skale!

Novica je Srebotu močno všeč. Naglo začne ugibati, kako se bo neki sedaj zasukalo v Brodeh.

Pri Liscu v nekaj minutah govori vse samo o tem. Ker je Tršar med gosti, ljudje samo šušljajo in dvoumno namigujejo. Dokler jih ne omami vino, govoré vsi le v meglenih prispodobah. Šele pod noč buši vest brez krinke:

„Tone je že skoraj doma.“

Tudi Tršar sliši novico, toda čuje jo le še kakor hrušč udirajočega se peska, kadar drvi plaz po strmi rebri.

„Kakopak“, modruje, gleda vodeno in topo niha z glavo, „vsak živ duh pride rad domov.“

Vsi opazijo spremembo na njem in ugibljejo, kaj ga je neki utegnilo doleteti, da se je tako predrugačil. Njemu medtem začno lezti oči skupaj in kmalu nič ne ve, kaj se godi okrog njega.

Kasno zvečer vstopi Marjeta. Nerodno ji je in kakor tujka se ozira po pivcih, ki jo hočejo s hrupom sprejeti medse.

„Oče prosijo“, pravi potihoma Liscu, „da bi prišel sosed Tršar k nam, če je še tukaj.“

„O, nevesta!“ blekne od nekod Boljševik, medtem ko krčmar budi Brodniškega.

Jaka Tršar izprva niti ne more razumeti, kaj hoče Lisec od njega, ko pa se predrami in sliši, da je Marjeta prišla ponj, ga strese mraz.

„Naj kar gre“, naroči krčmarju „bom brž za njo.“

Marjeta pa je medtem že brez naročila izginila; kajti med pivci so bili tudi taki, ki so brž kar vpričo nje povedali, kako zgodaj je nasadila Tršarju uzdo.

Zunaj se možak ozira na vse strani, toda noč je temna, da človek ne vidi niti za ped predse, razen tega pa naletava dež, ki je že malo pomešan s snegom, kakor za stavo.

„Tak ga bo le res stisnilo,“ modruje Jaka Tršar sam zase, ko misli na Grčarja. Skoraj ga je groza misli, da se bo nemara zdaj za vedno poslovil sosed, ki sta ž njim toliko let skupaj moževala. Potem pride vrsta nanj. Deset let. Ali je že res tako blizu tisti trenutek, ki mu ni mogoče uiti.

Pred seboj sliši korake.

„To je Marjeta“, si misli in namenoma hodi bolj počasi, da je ne bi došel. Vse se mu zdi tako čudno, tako brez pomena, da bi jo sploh najrajši mahnil naravnost domov.

„Ali je to starost?“ se mu vsiljuje vprašanje, ki ga Brodniški naposled z vso silo zanika. Starost sem, starost tja, dokler živi, ima pravico živeti! Dokler diha, ima to pravico in si je nikakor ne da vzeti.

Polagoma oglušči korak pred njim. Jaka Tršar postoji, prisluhne in gre zopet dalje. Potem se mu zdi, da včasih zasliši nekaj kakor korak za seboj. Spet postane in prisluhne, a ne sliši ničesar.

„To je menda samo voda, kak požiralnik se je kje zagatil“, si misli in tava dalje, vendar se mu končno zazdi, da hodi že predolgo. Tudi svet se mu zdi premoker. Nemara je zavil preveč na desno? Nak, saj bi moral biti že blizu Ravni! Morda je krenil preveč na levo?

Poskuša sem, poskuša tja, toda kamor stopi, se mu noga bolj in bolj udira. Le kam je zmotovnila Marjeta, da spaka zdaj ni nikjer videti.

„Kakšen križ je vendar z ženskami,“ se jezi Tršar in je mahoma čisto trezen. „Klicat te pride, potem pa izgine kakor duh. Niti ne pove prav, po kaj je prišla, človek pa tavaj sam v taki noči okrog —“.

Moj Bog, ali je res? Nenadoma stopi Tršar na tako mehak svet, da ne more več izvleči noge iz močvirja. In kakor se oteplje in trudi, ga neznan sila vleče vse globlje in globlje. Kmalu že čuti strupeno hladno vlago

pod kolenom, a neznana pošast v zemlji ga le vleče in vleče vase, krog in krog pa gluha noč in enakomerno pršeči dež.

Zdaj se Brodniški zave strahotnega položaja in jame na vse grlo kli-
cati na pomoč, toda noč je gluha, njemu pa kmalu razmočeno blato sega
že čez pas. Moči ga zapuščajo in njegovo je samo še hripavo jeclanje, ko
se mu zdi, da se od nekod bliža luč.

„Oče —“.

„Ovoj —“.

Več rok ga zagrabi, več glasov čuje okrog sebe, nato mu izgine zavest.

Ko se predrami, leži doma v postelji. Ob vznožju stoji Jerica in ga
gleda tako toplo in sočutno, da je oče ves zbeگان.

„Kaj pa je bilo?“

„Nič hudega, oče, hvala Bogu in pa Grčarjevem Tonetu —“.

Tršar ne razume. Kakor izgubljen gleda hčer in posluša njeno pripo-
vedovanje.

Sinoči se je Grčarju poslabšalo zdravje. Marjeta je prihitela k Tršar-
jevim in je prosila Jerico, naj pride malo k njim. Potem je odšla še na
vas k Liscu, ker bi bil Grčar rad govoril z očetom. Medtem se je Jerica
napotila s hlevsko lučjo proti Rebenicam. Grede je zaslišala vpitje in spoz-
nala očetov glas. Sama mu ne bi mogla pomagati, ker je čez pas tičal v
močvirju. Jela je tudi ona vpiti na pomoč, pa se je kmalu oglasilo nekaj
moških. Bil je Boljševik, z njim pa Grčarjev Tone, ki se je po tolikem
tavanju srečno vrnil domov . . .

Tršar si je naglo opomogel, Grčar pa je še tisti advent zatisnil oči.

Čim je Jaka Tršar spoznal, kako zemlja kliče mlade sile, se je umak-
nil. Prepustil je grunt hčeri in brž po božiču je bila svatba.

Liza ni prelomila besede. Ostala je pri bratu in svakinji in skrbela za
to, da jim je v sladke prve zakonske dni tu in tam kanila kapljico pelina.
Marjeto pa je dobil Cene in ž njo za doto toliko zemlje, da je iz bajtarja
čez noč zrastel v kmeta.

„Bi ne verjel“, je pozneje rad pomodroval Tršar, „kako res zemlja
kliče svoje ljudi“.

Vsi so mu pritrjevali, čim pa je kdo kaj omenil o starih ženinih, je
mož nasršil obrvi, češ:

„Molči, molči, saj greš za menoj in pred norostjo ni varno ne staro
ne mlado“.

In se je seveda zopet kmalu pomiril, češ:

„Nazadnje nas pa le vse pokliče zemlja v svoje naročje.“

K O N E C

Prijatelji, ob praznikih vsi na delo za naš tisk!

Naš tisk — naša moč!

Sobotni večer mizarskega delavca Jožeta

Marjan Telatko

Sklonjen nad mizarsko klopjo oglaja z velikim obličem debelo desko. Okrog njega padajo ko smeti špiralne oblance in polnijo majhno delavnico. Naokoli gost prah prekriva vse: stole, mize, deske, šipe, pajčevino na stropu in polni njegova pljuča. Skozi majhno stekleno okno prodira snop dnevne svetlobe in ozarja njegov izpit obraz in kaplje znoja na njem.

Danes je sobota. Večer bo skoraj. Prišel bo debeli gospodar in iz rejene listnice izvelkel denar, in dejal velikodušno: „Na, to je tvoje!“

Jože, mizarski delavec, dela dalje in z velikim obličem oglaja debelo desko. Oblič polzi in bljuje okoli sebe oblič, struži, piska in siče:

„Sobotni večer, sobotni večer!“

Doma ga čaka šest otrok, ki kleče jočejo poleg bolne matere. Pisk njihovega joka polni prazni prostor med štirimi stenami delavske sobe v starem mestu. Oče, vojni invalid, je umrl od vnetja ran, (čeprav zdravniki to zanikajo) in pustil jih vse njemu v breme. Oblič polzi po skorji deske in bljuje iz sebe špiralne oblance:

„Sobotni večer, sobotni večer!“

Solnce se vleče počasi, ko lačen pes. Poslednji njegov trak se je prikradel skozi okence. Minute počasi ginejo in padajo v preteklost.

Jože, mizarski delavec, široko zamahuje s težkim obličem. V mislih primerja pisk obliča s piskom otrok iz predmestja. Motne oči sipljejo srd na vse: Jože bi s tem težkim obličem poravnal celo zemeljsko oblo . . .

V ušesih mu zveni nešteto ur, piska nešteto obličev, nešteto glasov vpije za kruhom:

„Sobotni večer, sobotni večer!“

Naš pravi domači izdelek

Štedite s kurjavo.

Praktična kuhinjska novost!

Domač izdelek!

Jugoslovanski patent prijavljen!

Sted-Regulator

v obliki štedilniške
plošče in obročev

Vam omogoča praktično kuhanje, prištedi 50% na kurivu in povišuje za 40% na toploti ter pospešuje za 40% kuho, a glavno je, da Vam ne onesnaži posodo, in jo ohrani čisto.

Sted-Regulatorja se dobi v vseh boljših železnih trgovinah po enaki ceni.

Sted-Regulator se prilagodi vsakemu štedilniku.

Vladika Sedej

Zdorov

Dve leti sta pretekli, odkar so naši Solkanci in Grgarci na svojih plečah po strmi poti nesli to, kar je ostalo na zemlji po našem patriarhu Sedeju, k večnem počitku v okrilje Svetogorske Device.

Bil sem še otrok. Mati in oče sta mi često govorila o nekem „dohtarju Sedeju“. Vedno z največjo spoštljivostjo. Pravila sta mi, da je na Dunaju, da je sila učen mož, da bo gotovo še enkrat goriški škof. Tako se je rodila v meni predstava o pravljичnem možu, ki je velik, dobrotljiv in učen, oblečen v sijajna oblačila kneza, ki uboge ljubi in je strah krivičnikov. Nista se motila, kajti kakršnega sem si ga predstavljal takrat, tak je postal in ostal do zadnjega vzdihljaja.

Prvič sem ga videl v prvih letih po zatonu stoletja. Prišel je z Dunaja in zasedel mesto dekana prestolice. Videval sem ga tu pa tam po ulicah. Precej visok, plečat, nekoliko upognjenega hrbta, kakor bi že čutil breme, ki mu ga bodo nadeli, naprej sklonjene glave, globokih oči, ostrega, v srce segajočega pogleda, visokega čela, ostro iztesanih potez, na sredi nosu poveznjene očali. Vedno molčeč, vedno preišljuječ, vedno resen obraz, izklesan po velikem umetniku z dvema, tremi udarci iz kraškega marmorja.

Prvič sem z njim govoril ob koncu svojih študij. Priznam, da sem nosil srce v roki, kakor se pri nas pravi, kadar sem stopil v ono, sila preprosto sobo. „Vi ste sin . . . Poznam Vašega očeta. Pošten mož. Seditel“ Kratko, ostro, kakor udarec po jekleni struni. Ni ostalo brez odmeva, sprostito se je v meni, pozabil sem skoro, po kaj sem prišel. Pogovor se je sukal o tem in onem. Spominjam se, da sem eno pošteno razdril, danes res ne vem več, kaj. Kaj hočete, takšen fant pred absolutorijem! Tedaj se mi je posmejal. Eden najlepših smehljajev, kar sem jih kdaj videl. In potrepal me je po ramenih: „Fant, le pošten bodi!“

Par let pozneje je zasedel prestol oglejskih patrijarhov. Knez med knezi! Prišla je vojna. Umaknil se je v Cerkljanske hribe in tam kot škof župnikoval v Šebreljah; oče kmetov, prijatelj otrok in starcev, za vsakega, ki je potrkal na vrata njegovega župnišča, je imel okrepčilo za dušo in telo. Tako, kakor uči sv. pismo. Najponižnejši med ponižnimi. Toda tudi tu knez in škof. Mogočniki, ki so vodili bojne trume po soški in idrijski dolini, so to dobro vedeli in čutili njegovo prisotnost. Znal je reči tudi ne in tedaj je njihov „muss“ zamrl.

Kmalu po otetvi Gorice je bil doli. Kam se je ta mož stisnil v razbitem dvorcu, mi je še danes uganka. Pred vojno vedno zaprt sam vase, je hodil sedaj sam, brez kaplana, po onem kupu razvalin, ki se je imenovalo Gorica, kakor apostol in tolažnik med nesrečniki, ki so se po tolikih nezgodah in trpljenju vračali domov v novo trpljenje, v nove boje.

Često sem ga srečal. Večkrat me je ustavil in spremljati sem ga moral. Po razbitih hodnikih, ob jarkih in lužah nisem včasih vedel, kam naj stopim, da bo zadoščeno spoštovanju. „Kar ostanite, je že tudi tako dobro“

mi je rekel in me rahlo potisnil z rokami, da obstanem, kjer sem stal. Če ni imel mitre na glavi, ne samo da ni želel, niti trpel ni časti.

Parkrat sem ga obiskal v njegovem dvorcu. Po opravljenih poslovnih zadevah se je vnel živahen pogovor. Za vse se je zanimal, vse je hotel vedeti. Poznal je gospodarske razmere v vsaki vasici, mnogo ljudi po imenu. V socialnih vprašanjih je bil temeljito poučen teoretično in praktično. Praktično tako, da je umrl — brez premoženja.

Politiko je sovražil, strankarstvo črtil. Radi tega ni bilo na Goriškem za njegovega vladanja ostrih bojov. Impulzivne, nemirne elemente je krotil. Poduhovljenje duhovščine mu je bila največja skrb. Žrtvoval je vse za veličastno stavbo, kjer ima prostor malo semenišče s celo gimnazijo, kjer bi se moral po njegovih intencijah vršiti pouk s slovenskim učnim jezikom za slovenske fante. Toda po njegovi smrti je zavladal Sirotič in Goriška dežela je postala sirota . . .

Njegovo narodno zavednost je poznala cela Italija. Zato najostudnejša gonja proti njemu. Kjer je bil poklican, da odloča o pravicah slovenskega jezika, se ni umaknil ni za las. Non possumus. In pri tem je ostalo.

Njegova vernost je bila brezmejno globoka. Samo videti ga, kako je molil! Po prestani zelo nevarni bolezni sem mu pravil, kako so moji otročiči, ko sem v mrzličnem stanju ležal na bolniški postelji, prišli k moji postelji, poklekneli v vrsti ob njenem vznožju in sklenili ročici k molitvi. Govoril sem o mrzlici. Drugega nisem mislil. Presenečen pogledam, ko ga vidim, kako dvigne in sklene roke k molitvi ter s solzami v očeh reče: „Vidite, otroci so Vam od Boga sprosili zdravje“. S takim globokim prepričanjem je izrekel te besede, da sem bil konsterniran!

Svojim duhovnikom ni bil vladar, ampak oče. Ljubili so ga neizmerno. Strogo je držal na cerkvene funkcije. Tu se je pustil častiti, toda ne radi sebe, ampak radi službe, ki mu jo je Bog podelil. Škof Sedej je bil nekaj drugega od človeka Sedeja. Po božji službi je bil enak med enakimi. Niti primus inter pares ni hotel biti. V cerkev je šel v procesiji, iz cerkve grede so se sukali okrog njega duhovniki kakor okrog starejšega brata. Duhovsko družbo je ljubil, druge ne. Med brati je bil vesel, šaljiv, popustljiv, toda vedno duhovni aristokrat.

* * *

Poslednjič sem ga videl na proslavi 25 letnice njegovega škofovskega posvečenja. Metropolitanska cerkev se je odela že par dni preje v svojo najsvečanejšo obleko. Izpraznila se je cela zakladnica zlata in srebra, dragih kamenov, relikvij mučenikov in svetnikov iz prastarih časov, rešenih iz zakladnic v Ogleju. Mesto samo pa živo, kakor še nikdar po vojni. Na ulicah, ki vodijo k stolnici, črno ljudi. Meščani, gorjanci, Brici, Vipavci, stari in mladi, vse hoče videti svojega patrijarha. Prag trgovine me dvigne nad druge. Preko glav drugih vidim srebrn križ, ki se pomika od portala stolnice proti Raštelju. Nešteto belih svečeniških oblačil, za njimi stolni kapitelj v svečanem odelu. Zadnji med njimi stari, častitljivi Sion, generalni vikar slavljencey. — Od moje desne slišim drdranje kočij. Ne vidim, toda čutim tre-

pet med množicami. Vse oči so uprte v ovinek, izza katerega se ima prikazati tako težko pričakovani. Dve beli konjski glavi, dve beli trupli, peketanje iskrih mladih nog, za njima še par belih mladih trupel, kočijaž v starinski livreji s trioglatim klobukom, njegove bele rokavice polne vajeti, kočija se blesti v zlatu, srebru in kristalu, nad vsem zadaj poprsje in glava praznično livriranega zvestega Mihe s triogelnikom na glavi. A za velikimi, kristalnimi šipami On, obraz veličasten, strog, mil, čelo učenjaka, oči svetnika, poteze očaka, očeta, kneza, delavca in trpina.

Pravijo, da so utisi, ki jih dobiš v mladosti, globlji od onih, ki jih dobiš v zreli dobi. Tudi moje oči so v mladosti gledale kralje, prince in princezinje v kraljevskih kočijah, s kronami na glavah, v škrlatu in draguljih in vsem sijaju, ki ga je mogla pričarati fantazija. Toda kar sem čutil jaz v onem trenutku, to ni bila pravljica, to je bila resnica.

Najine oči so se srečale in bolj sem čutil nego videl njegovo roko, ki se dviga, ki izvija iz svoje pesti tri sprednje prste in se pripravlja na blagoslov . . . Padel sem na kolena. — To je bil njegov zadnji pozdrav: Njemu sta bila pozdrav in blagoslov eno.

S komolci se prerijem skozi množico do vhoda katedrale. Pred portalom vrh stopnic zastopstva uradov. Cilindri, črne obleke, največ uniform, med temi ostenativno v prvih vrstah častniki fašistične milice. Demonstracija! Ne demonstracija ljubezni, temveč sovraštva!

Glava spreveda je že v cerkvi, slavljenec prihaja. In tu začenja odvratnost. Komaj se pojavi častitljiva postava, ob strani mu verni učenec, drug, prijatelj in branitelj škof Fogar, začujejo se vzkliki: „Evviva Mussolini, evviva il Fascismo, evviva il duce!“ — On, miren in dostojanstven, z obrazom, izklesanim iz kamna. — V meni se je utrgalo, uprlo. Ne samo v meni: Zraven mene je stal meščan, Italijan. Polglasno se mu je iztrgala iz ust ne kletvica, ampak pristni goriški izraz gnjeva in zaničevanja.

V cerkev nisem mogel, slovenska noga tja ni imela pristopa. Na gosto postavljeni biriči so zabranili vstop vsakemu, ki je bil s srcem na strani slavljenca. Še bele zastave Marijinih hčera, ki so ob vseh slavnostih krasile cerkev, so ta dan morale izginiti.

Bol, ki nas je razjedala, se-li da popisati? Kaj se je godilo v duši in srcu slavljenca? Mislím, da mož, trd in veličasten, še nikoli ni tako goreče prosil Boga, naj se zgodi to, kar je par let prej, ko so ga, po onem znanim principu: Promeveatur ut amoveatur, hoteli poslati za kardinala v Rim, izrazil z besedami: „Naj me pošljejo raje v Sveta Nebesa!“ Kdo more lepše izraziti udanost in pokorščino kot ta mož, o katerem se je nekoč izrazila umstveno visoko stoječa oseba: „Jeder Zoll — ein Fürst!“

* * *

Videl sem njegove zemske ostanke. — Prejšnja intimna nadškofova kapela z vhodom iz Škofovske ulice. Pred oltarjem nizek mrtvaški oder, dokaj priprosta rakev, v njej mož v mašniškem oblačilu, na glavi priprosta bela mitra, glava nekoliko vzdignjena proti občinstvu. Štiri sveče gore na

oltarju, šest na vsaki strani odra, pri vznožju klečalnik, dve ali tri skromne kitice cvetja na nogah. Nekaj nun na levi strani tiho moli, nekaj naših ženic in mož na desni je pogreznjenih v tiho molitev: molki jim vise iz sklenjenih rok. V kapeli sami je 5 ali 6 miličnikov. Glasno se pogovarjajo. Tudi tu ga ne puste v miru.

Vstopim in se približam vznožju, postanem za hip, a za menoj oster glas: „Si faccia a destra“! Nekaj me je spreletelo kakor groza. Ne samo mene, vsa deseterica živih src v tem templju je zadrhtela. Čutil sem to. In na vse to je gledal mirni, mramornati obraz, mil in strog. Lepša niso niti Michelangelova stvorjenja.

Naslednji dan pogreb. Tisoči in tisoči naših ljudi in italijanskih vernikov od škofije preko Travnika in Raštelja do stolnice. Vse nemo. Stotine sveč brli in se pomika po mračnem Raštelju proti hramu, kjer je skozi 25 let sedel na prestolu najvrednejši in najbolj ponižani od vseh. Skušam se preriti v sprevod. Surov glas: „Kam hočete?“ „V sprevod“. „Prima il fascio, poi la gente!“ Navzlic svečanemu razpoloženju se mi je rodil na ustnicah oni izraz, ki ga je ob 25 letnici siknil skozi zobe oni Goričan; toda v svečanem razpoloženju je zamrl. Umaknem se v kordon gledalcev.

Konji so omagali, ko so vlekli zemske ostanke po strmi poti iz Solkana proti svetišču Svetogorske Matere. Trde slovenske pesti so na Prevalu rahlo naložile to, kar je v dolini solz ostalo po našem očaku, na svoja ramena, ki so ga odnesla na vrh. Ob šepetanju samih slovenskih molitev so ga položili v naročje slovenske zemlje.

Tam čaka.

Svetogorska Devica pozna pot preko grebenov, ki nas ločijo.

Rudar

Ludvik Štefančič

Roke moje ne gibljejo več
v brezdelje so jih obsodili.
Demanta črnega preveč je, preveč . . .
Oj, Bože moj mili,
kako naj živimo, kako?
Ne moremo živi v zemljo!
Voda nam juha
je, obup prikuha,
otroci prosijo kruha —
a roke moje ne gibljejo več!

K O N F E K C I J A

DRAGO GORUP & Co., Ljubljana

MIKLOŠIČEVA CESTA 16/I

nudi najnovejše in najelegantnejše **plašče, kostime, obleke** za dame,
gospode in deco.

Gospodarski natečaji kmetske mladine

Stanko Tomšič

V oktober - novemberski številki „Grudi“ je napisal tov. inž. Jelačin članek „Nove metode za strokovno izobrazbo kmetske mladine“, v katerem je poudarjal važnost in uporabnost praktične gospodarske izobrazbe kmetske mladine. V isti številki je priobčeno obširnejše poročilo o seji ljubljanskega pododbora „Zveze kmetskih fantov in deklet“, ki razpravlja o istem vprašanju in napoveduje, da bodo društva kmetskih fantov in deklet na področju ljubljanskega pododbora v letu 1934 izvedla prve gospodarske natečaje pri nas. Akcija, ki smo jo započeli zlasti na pobudo našega poljskega prijatelja Wyszomirskega, obeta torej sedaj roditi sad. Zato smatram za umestno, da v naslednjih vrsticah nekoliko podrobnejše opišem, kako si predstavljam izvedbo takih strokovnih natečajev v naši državi.

Prvo vprašanje, katerega si bodo najprej zastavili naši društveni delavci in delavke, se bo nedvomno glasilo: Katero kmetsko delo pa je pravno za izvedbo takega natečaja? Na to vprašanje moram odgovoriti: Prav vsako delo, ki ga opravljamo v svojem kmetskem gospodarstvu. Pogrešno pa bi bilo, če bi kdo mislil, da je prav vsako delo vedno in povsod enako lahko izvedljivo. Saj mi vsi vemo, da zahtevajo posamezna opravila različne predpostavke: kokošja-reja primeren kurnik, prašičja-reja svinjak, govedoreja hlev, zgradba pravilnega gnojišča predvsem nekoliko denarja itd. Kaj naj bo torej merodajno za odločitev pri izbiro natečaja? To zavisi popolnoma od krajevnih razmer. Troje načelnih smernic pa velja vedno in povsod.

Prvo, kar moramo ugotoviti je stvarna potreba. Tako so na primer v nekaterih predelih podani vsi pogoji za uspešno sadjarstvo, ki pa je kljub temu prav zanemarjeno; drugod uspeva dobro krompir, toda ljudje te ugodnosti ne znajo izkoristiti; kokošja reja je kot postranski zaslužek naših kmetij povsod izredno važna, a po večini nič manj zapostavljena, racionalna prašičja reja se ravna po zahtevah trga: mladi „pršutarji“ so v krajšem času izpitani in grede lažje v denar (vidi knjigo: Oblak, Naša prašičja reja); v okolici mest nudi važen dohodek vrtnarstvo; travništvo je podlaga živinoreji, in vendar so naši travniki le prečesto prej plevelniki kakor travniki i. t. d. Ugotoviti, kaj je v danih razmerah najbolj potrebno, bodi naša prva naloga. Ko bomo to ugotavljali, bomo vedno prišli do zaključka, da je podanih več takih potreb. Naj nas to ne moti, saj nam baš ta okolnost olajšuje izvedbo naših natečajev, kar bomo v naslednjem prav hitro spoznali.

Drugo, kar moramo ugotoviti, je zanimanje članstva za izvestno panogo ki naj tvori predmet natečaja. Če hočemo, da bo natečaj dosegel svoj namen, je neobhodno potrebno, da se njegovi udeleženci lotijo dela prostovoljno in z vso ljubeznijo, da imajo zanimanje za stvar. Že pri tem bomo uvideli, da ta ali ona panoga, ki smo jo sicer ugotovili, da je stvarno potrebna izboljšanja, vsaj za tekoče leto ne bo izvedljiva, ker ni zanjo med članstvom dovolj ali vsaj manj zanimanja, kot pa za drugo.

In tretje, kar moramo sedaj še ugotoviti, da se končno odločimo, kakšen natečaj bomo priredili, je obstoj vseh predpogojev za njegovo izvedbo. Taki predpogoji so: dovoljno število udeležencev, ki imajo zagotovljena vsa potrebna sredstva, kakor n. pr. pri natečaju za prašičjo rejo primeren svinjak in krmo za enega prašička, pri kokošji reji kurnik, pri gnojenju rastlin (na pr. krompirja, zelenjave) dovolj velik kos zemlje, pri gradnji pravilnega gnojišča dovoljenje očeta, če udeleženec ni sam gospodar, in pa potrebna denarna sredstva i. t. d.)

Društvo, ki se bo ravnalo po teh navodilih, se bo brez težav odločilo za vrsto natečaja. Panoge, ki bodo iz tega ali onega razloga za letos ostale neupoštevane, pridejo naslednja leta v poštev. Toliko v splošnem o izbiri natečaja.

Organizacija takega gospodarskega natečaja pa mora biti izvedena približno tako-le:

Čim se je društvo odločilo, da priredi v svojem področju natečaj, in si je izbralo tudi vrsto natečaja, sporoči to Zvezinemu pododboru, da preskrbi vse potrebno tako v pogledu strokovnjakov, ki bodo pri natečaju sodelovali, kakor tudi glede teoretičnega predtečaja in preskrbe materijelnih pripomočkov: semena, živali in podobno. Društvo samo pa poskrbi:

1) da se prijavi dovoljno število udeležencev, ki ne sme biti pri posameznem krožku manjše od 6 in ne večje od 15. Ti udeleženci se morajo obvezati, da bodo ostali v krožku in izpolnjevali vse prevzete dolžnosti do konca natečaja;

2) da si izvolijo udeleženci natečaja izmed sebe svojega predstavnika, ki skrbi za organizacijo krožka in za vezo med društvom kmetских fantov in deklet ter višjimi organizacijami in strokovnjaki na eni strani ter natečajniki na drugi strani;

3) da določi 3-5 člansko komisijo, ki naj vsak mesec vsaj enkrat pregleda delo natečajnikov in se prepriča, da res vršijo svoje delo po zamišljenem načrtu. V to komisijo naj se po možnosti pritegne tudi enega ali več starejših in izkušenih kmetovalcev.

4) da v sporazumu s strokovnjakom, ki ga določi Zvezin pododbor, pregleda na licu mesta, ali izpolnjujejo vsi priglašeni natečajniki zahtevane predpogoje: ali imajo zagotovljeno primerno zemljišče, primeren hlev ali druga sredstva, potrebna za izvedbo natečaja.

Velikost zemljišča se določi po krajevnih razmerah in vrsti rastline, ki naj se v natečaju goji. Želeti bi bilo, da bi tako zemljišče bilo baš tam, kjer goji gospodar (oče) sam isto rastlino, da bi se moglo ugotoviti na licu mesta razliko med načinom gojenja „po starem“ in „po novem“.

Ko je vse to pripravljeno, organizira Zvezin pododbor teoretičen tečaj, na katerem posebni strokovnjaki poučijo natečajnike o vsem, kar morajo vedeti iz dotične grane, katero si je izbral krožek, in to tako s strokovnega stališča v ožjem pomenu, kakor tudi iz organizatorskega. Tak tečaj se vrši v zimskih mesecih po možnosti v kraju, kjer se bo natečaj vršil, če pa se prijavi več krožkov z istim predmetom iz več krajev, potem v enem kraju

Fot. Ahčin France

Na Trati pri Škofji Loki

Zeleni prapor

(Kmetška himna)

Griša Koritnik

Zorko Prelovec 1933

Znešeno, korakoma

Moški
zbor

Zemljica rodna, gruda zele-na, tvo-ji smo borci, slušaj naš glas!

Zemljica rodna, gruda zele-na, tvo-ji smo borci, slušaj naš glas!

Z bo-žjo ljubeznijo si posveče-na, bo-đi nam nada, bo-đi nam spas!

Mirnejše
Skrašam cveti-ce, sklasi-pšeni-ce, z grozdom in gozdom ma-miš o-či,

Opomba. Ako se poje pesem na koncertu, veljajo držaji (korone), pri korakanju pa jih opustite.

mf *f*
grudisosočne tvo-je gori-ce, tvo-je je kri-lo morje rasti!

f *mf* *f*

Kot v začetku

f
Zemljica ročna, gruda tlačana, na-da vekovna žu-ljavlhrók,

f

za-te sebi-je pravda izzvana, praporpravi-ce dal ti je Bog.

p *f*
Tvo-ji smou sreči, tvo-ji unesre-či, na-te gradimo dom in oltar.

p *f*

Mogočno

f *mf*
Vo-dit nas k sobcu, vo-di k svobo-di, dvigaj nam sr-ca, kre-pi roké:-

mf

ff
prapor zele-ni v borini nas vo-di, bo-di nam znak zmagovi-te-ga dne.

Fot. Mr. Ph. Koželj Ivo

V nedeljo popoldne

za vse. N. pr.: Prijavijo se trije krožki iz treh krajev v bližini Ljubljane, ki so si izbrali za predmet natečaja kokošjo rejo. Smotrenost zahteva, da se vrši teoretični tečaj za vse tri krožke istočasno in v istem kraju, ker je to zaradi bližine mogoče. V teh tečajih se bodo navajali natečajniki posebno še na zabeleževanje vsega, kar bodo storili in doživeli pri svojem delu v natečaju. Taki tečaji bodo trajali po potrebi dva, tri ali tudi več dni.

Že med teoretičnim tečajem bodo natečajniki sporazumno s strokovnjaki-predavatelji določili, kje in kakšen material si bodo nabavili: kakšno seme, kakšne pasme kokoši itd., ter pooblastili svojega predstavnika, da ukrene vse potrebno za nabavo. Pri tem bo šel Zvezin pododbor vsem krožkom vsestransko na roko.

Določenega dne se bo začelo s praktičnim delom. Vsi natečajniki bodo sprejeli plemenske živali, seme ali druge potrebščine, in od tega dne bodo morali voditi točne zapisnike. Kakor že omenjeno, bo to njihovo delo nadzirala vsaj enkrat na mesec domača društvena komisija, parkrat na leto pa tudi poseben kmetijski strokovnjak. Pri teh pregledih morajo biti navzoči vsi natečajniki, da vidijo svoje in svojih sotovarišev napake ter dobijo obenem praktični pouk.

Ob koncu natečaja, ko bodo dozoreli na polju sadeži, ali bodo prašički v hlevih godni za zakol, se spravijo pridelki s polja domov ali živali zakoljejo ali tudi samo pregledajo, če se natečajnik odloči, da jih redi še nadalje. Vse to pa se izvrši komisijonelno ter se o tem sestavi zapisnik, ki naj priča o doseženih uspehih.

Ob tej priliki bo vsak natečajnik pred strokovno komisijo polagal tudi nekak ustmen izpit, da bo tako vsestransko pokazal svoje znanje, ki si ga je pridobil v natečaju. Kjer se bodo priredile razstave, bo tak izpit lahko združen z razstavo.

Priporočati bi bilo tudi, da bi natečajniki posameznih krožkov, kakor tudi več krožkov skupaj, prirejali ob koncu natečaja razstave, na katerih bi pokazali svojim sovaščanom, kaj so dosegli s svojim trudom. Za najboljše natečajnike se bodo ob teh prilikah razpisale lepe in koristne nagrade, kakor strokovne knjige, manjši kmetijski stroji in orodje, žepne ure itd., posamezni prvaki pa tudi lične diplome, ki bodo vsakomur v čast in ponos.

Čimbolj se bo ta način kmetijske izobrazbe razširil, tembolj se bodo razvijale tudi razstave, na katerih bodo skušali naši mladi gospodarji dosegati svoje gospodarske rekorde, a naša vas bo dobila poleg svojega kosca prvaka in žanjice prvakinje tudi svojega najboljšega govedorejca, najboljšega poljedelca, najboljšo vrtnarico itd. A kar je najvažnejše, dobila bo dobre in izkušene gospodarje, ki bodo izboljšali svoja kmetska gospodarstva in dvignili blagostanje slovenske vasi.

---

*Vsakdo bodi član KMETIJSKE MATICE
Posegajte po knjigah, podpirajte naš tisk!*

Na stražo!

(Čuječnost zavedne kmetijske mladine pri urejevanju kmetijskih kreditnih odnošajev.)

Andrej Šifrar

Ko je gospodarski razvoj prešel iz razdobja kmetijske fevdalne odvisnosti v razdobje osebne in gospodarske svobode poedinca, se je že tudi pojavilo vprašanje kmetijskega kredita. Vendar je vera v kreditno sposobnost kmeta le počasi prodirala in že obstoječi denarni zavodi se niso radi bavili s tem posojanjem. Zato so to vlogo vršili gospodarsko močni posamezniki s svojimi prihranki ali s posojili, ki so jih sami najeli iz dostopnih jim javnih fondov ali denarnih zavodov. To posojanje je vsebovalo vse znake neurejene slučajnosti, odiranja in velike odvisnosti dolžnika od posojilodajalca.

V večjem obsegu, v organizirani obliki je začelo gojiti kmetijski kredit kmetijsko kreditno združništvo. Posebnost tega združništva je bila, da so posamezne take zadruga začele poslovati takorekoč brez kapitala, a na osnovi neomejenega jamstva vseh, ki so se udružili, da na to neomejeno jamstvo sprejemajo vloge in dajejo posojila. Vlagatelj dobi zmerno nagrado v obrestih, dolžnik dobi posojilo poceni, ker vse posle glede zaračunavanja obojestranskih obresti, zapiske v dvigih in vlogah, skratka vse upravno delo vršijo združniki sami.

Te kreditne zadruga, ki so gojile pretežno kmetijski kredit, so se razširile po celem svetu in zadovoljivo delovale. Tudi med Slovenci je prišlo denarno združništvo do velikega razmaha. Vložiti prihranke v zadrugo in tam zaprositi za posojilo, kadar ga je kmet rabil, je bilo že tako po sebi razumljivo, da se ni nihče več natančneje vprašal o idejnih in poslovnih temeljih, na katerih to združništvo sloni. Vlagatelj je predpostavljal, da je njegov denar varen, ker člani, ki jamčijo zanj s vsem premoženjem, z njim dobro gospodarijo, ga na varno posojajo ali naprej nalagajo. Tudi ni bil v skrbeh, da svoje vloge ne bi dobil, kadar bi jo rabil, zlasti, če je večje dvige pravočasno napovedal. Šlo je res, kakor po loju in zakaj?

Gospodarske razmere so bile toliko stalne, da je dolžnik pri najetju posojila z gotovostjo računal, kako mu bo mogoče plačevati obresti in kdaj vračati. Izposojeni denar se je redno stekal nazaj. Smisel za varčevanje je bil tako utrjen, da je pristopalo vedno več novih vlagateljev in z večjimi vplačili, kot so bili dvigi. Kdor je denar za svojo uporabo dvignil, je skušal čimprej izčrpano syoto zopet nadoknaditi. Tako je bilo kroženje denarja stalno.

Nastopile pa so motnje v gospodarstvu. Padec cen kmetijskih pridelkov, njih neugodno razmerje do industrijskih cen, izostali dohodki izseljencev in domača brezposelnost, vse to je vplivalo, da so dolžniki težko zmagovali obresti, predvidevanja o rokih vračanja se niso izpolnila, dotok novih vlog je bil vse manjši, kroženje denarja je postalo počasneje.

Po raznih državah smo doživeli omajanje vrednosti denarja. Najgloblje je vplivalo delno razvrednotenje angleškega funta. Vlagatelji so poleg var-

nosti in razpoložljivosti začeli misliti tudi na to, ali bodo njih vloge, kadar jih dvignejo, še predstavljale tisto kupno moč, kot so jo imele pri vlaganju. Da ne zamudijo trenutka, so navalili na zavode. Dolžniki so začeli zavlačevati svoja plačila, iz istih razlogov, v pričakovanju, da bo denarna vrednost padla, izkupički za nepremičnine ali pridelke, s katerimi bi odplačevali, pa se dvignili.

Nastal je tak položaj, da je pritok denarja iz novih vlog popolnoma izostal, izostala so vračila, povečal se je pritisk na izplačila vlog. Posledica tega stanja bi bila, da bi vlagatelji začeli iztoževati svoje vloge, zavodi svoje dolžnike in nastala bi prava gospodarska zmešnjava.

Ker nikomur ni padlo kaj pametnejšega na um, je posegel v to zmešnjavo zakon o zaščiti kmeta, ki je vseboval tudi določbe za zaščito denarnih zavodov, v kolikor niso mogli s samim prepričevanjem, pomirjevanjem in delnimi izplačili zadovoljiti vlagateljev, kot je uspelo malone vsem kreditnim zadrugam.

Zakon o zaščiti kmeta je prvi temeljiti poseg države v zasebne gospodarske odnose v smeri napuščanja načel svobodnega gospodarskega udeleževanja poedinca k načelom spravljanja v soglasje pravic in koristi poedinca s pravicami in koristmi celokupnosti, organizirane v državi.

Z zakonom o zaščiti kmeta se je najprej doseglo, da se ustavi pririvanje med upniki in dolžniki, med vlagatelji in zavodi, da vsak počaka na svoji postojanki nadaljnega razvoja. Med tem naj se odbije boj med zagovorniki razvrednotenja denarja in med zagovorniki čim večje njegove stalnosti. Nihče naj ne bo preveč oškodovan, nihče naj se preveč ne okoristi na škodo bližnjega s prehitovanjem. Pojavile so se pa tudi nekatere senčne strani, ki nam morajo dati misliti posebno z ozirom na naše združništvo in na bodoči kmetijski kredit.

O našem človeku se lahko trdi, da ima močno razvit čut za razlikovanje mojega od tvojega. Slučaji linčanja za poskušeno tatvino, par polomljenih reber vsaj in zahteve po čim občutnejši sodni kazni za vse prestopke proti tuji lastnini so globoko ukoreninjene. Ko so se pa raznesli podtalni glasovi, da ne bo treba plačati dolgov, četudi svojemu sosеду ali svoji združni skupnosti, je tem sirenskimi glasovom malone vsak dolžnik prisluhnil. Če tudi jim ni popolnoma verjel, se le z rednimi plačili, ki jih je eden in drugi zmožgel, ni prenačlil, da ne bi kaj v svojo škodo zavrgel. Da bi vlomil k sosеду in mu iz miznice vzel Din 10.000,—, pa z njimi kupil njivo, bi vsi zahtevali in tudi sam bi ne bil presenečen, da bi se mu njivo vzelo in se ga še za par let pripravilo. Da pa ne bo vrnil onih Din 10.000,—, ki jih je sosed vložil v svojo zadrugo, on jih je tam dobil na posodo in prikupil posestvo, se mu zdi naenkrat v redu, ne da bi pomislil, da jih potem sosed ne more dobiti nazaj iz zadruge, da so mu ukradene in to še na tak komoden način. Zraven se ima še za častnega in poštenega človeka.

Spoznanje, da ta zavest o medsebojni lastninski pravičnosti le ni tako globoko vsidrana v našem bistvu, da potrebuje številnih bergelj paragrafov, da ne zaide na stranska pota, nam mora biti najbolj vznemirljiva ugotovitev

in kaŝipot, s kakšnim človekom imamo računati pri urejevanju družabnih odnošajev. Tako očitno razpoloženje dolžnikov, da ne bodo nič več plačali, ni bodrilo vlagateljev na novo vlaganje, naše cvetoče denarništvo je postalo podobno betežnemu bolniku, ki se ne more in ne more odkašljati, se ne more in ne more otresti dvigajočih vlagateljev. Poslov kreditodajalca in sprejemanja vlog pa sploh ne vrši več.

Stanje je postajalo tako nevzdržno, da je končno prišlo do ponovnega urejevanja teh vprašanj uredbenim putem.

Z uredbo o zaščiti kmeta z dne 23. novembra 1933 se urejuje plačilo dolgov kmetov, ki so jih napravili pred dnevom 20. aprila 1932. S to uredbo je uveljavljeno načelo, da kmet svoje dolgove mora plačati, a dajo se mu olajšave s tem, da se plačilo raztegne na 12 let, da se obresti znižajo na 6,02%, ki se z glavnico vred plačujejo po določenem načrtu. Prvo plačilo zapade 15. novembra 1934. Vse do sedaj narasle obresti in pripadki se prištejejo glavnici.

Porok ali solidarni dolžnik, tudi če ni kmet, odgovarja za obveznosti, kot glavni dolžnik, kmet. V primeru plačila v krajšem roku se zniža za vsako skrajšano leto preostali znesek dolga za 2%.

Če dolžnik zaostane s plačilom treh letnih obrokov, zgubi pravico koristiti uredbe in upnik sme izterjati ves dolg.

To so glavne določbe, ki uvažujejo težkoče kmetijskega gospodarstva. Ravno v tako pretežno kmetijski državi, kot je Jugoslavija, ima taka ureditev plačil kmetijskih dolgov tako dalekosežne posledice za vse ostale panoge, da so takoj sledile še nekatere druge uredbe.

Uredba o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov določa za zavode pod zaščito, da morajo v roku od treh mesecev zaprositi ali a) da se jim odobri odložitev plačil, b) da se jim odobri sanacija, c) da se jim odobri likvidacija izven konkurza. Tako prošnjo lahko predloži vsak zavod, ki pride v plačilne težkoče. Glede podrobnega izvajanja vsebuje uredba natančnejša navodila.

Nas zanima ugotovitev, da je uredba nujna posledica kmetijske zaščite. Ako zavod ne more izterjevati svojih terjatev, ne more izplačevati vlog, zlasti, ker so nove vloge izostale. Odloči naj se tudi, kateri zavod je sam po sebi trden, da se mu da možnost, da vzdrži. Nezdrave zavode se pravi s sveta, brez imovino uničujočega konkurza.

V vrsto ukrepov spada tudi uredba o zmanjšanju upravnih stroškov denarnih zavodov pod zaščito, ki naj pri izostalih običajnih zaslužkih omogoči znižanje obrestne mere. Glede obrestne mere je stopila v veljavo Uredba o maksimiranju obrestne mere. Obresti za posojilo — izvzeta so zaščitena posojila — morejo biti do 5% višje od obresti Narodne banke, obresti za vloge do 1% nižje.

Na naše obrestne razmere sama ta določba ne bo znatno vplivala, ker je naše združništvo odpravilo obrestno oderuštvo, malone revolucionarne so pa te določbe za druge kraje države. Pri nas bo izvajala pritisk navzdol za vloge in naložbe nizka obrestna mera zaščitjenih dolgov.

Vsled poseganja teh uredb v dosedanje odnošaje med prizadetimi v tako občutni meri, se bo gotovo kmalu pokazala potreba še nadaljnjih uredb ali zakonov, kot zakona o bankah, zakona o zadrugah in združnih zvezah, itd.

Dosedanje uredbe, ki potekajo iz nujne potrebe poseganja države v privatno-pravne odnošaje, temeljijo, kot smo že navajali, na tehle predpostavkah:

1. Uvažujejo kot svoj temelj odločno smer naše državne finančne politike, ki ohranja stalno vrednost našega dinarja; zato je potreben odlog plačil, ker ne računamo z inflacijskim skokom cen, a pri sedanjih cenah so takojšnja plačila nemogoča.

2. Ostanemo pri tem, da mora vsak, četudi z gotovimi olajšavami, poravnati svoje obveznosti. Največje olajšave so v taki obrestni meri, ki je vsaj deloma prilagodena kmetskimi-produkcijskim razmeram in vnovčevalni možnosti pridelkov. Poleg tega se v netitev boljšega obtoka daje premija za prehitavanje zapadlosti obrokov.

3. Taka ureditev izhaja iz vidika, da se interesom skupnosti državljanov morajo podrediti interesi manjših skupin in poedincev.

Na nas vseh je, da nas te uredbe iztrefnejo, kam nas je pripeljala zbežanost, nezaupanje in dvom nad obstojem naše državne organizacije, našega denarja in naših denarnih zavodov, zlasti zadrug, katere vodi narod sam.

Te uredbe naj nam bodo le kot skrajna ograja nad gospodarskimi prepadi, glavno vodilo pa naj nam bo še v naprej naše staro medsebojno poštenje, mož beseda. Kadar le zmoremo, plačujemo svoje obveznosti, četudi se moramo skrajno omejevati. Posojila so nam bila dana po sosedski združni medsebojni pomoči in se ga ravnotako držijo žulji in znoj, kot našega, ki ga vračamo. Kjer so se vgnezdile napake in zlorabe ali slabo gospodarstvo v naše združništvo, preporedimo ga, pa mu zopet zaupajmo naše prihranke v medsebojno pomoč.

Ako zgubimo zaupanje v se in v lastno denarno organizacijo, je vsa naša stanovska zavest piškava in zaman. Če nas davi veriga dolgov in obveznosti, ki si jo le sami rahljamo, kako bomo šele davljeni brez lastne kreditne organizacije in kako težak bo dolg, ki si ga bomo prisiljeni drugod naložiti.

Ne zapravljajmo dedščine! Ako velja ta klic za posameznika, velja ta klic za ves kmetski stan, ko pod trenutno težo svojih dolgov zgubi pravo ravnotežje gospodarskega poštenja, vzajemnosti in samoupanja, ako zapusti svoje združništvo.

Če stari omagujejo, mladina na plan, nastavi pravočasno svoja krepka, mlada ramena. Z uredbami zadruge ozdravimo, a ne razpustimo. S tem klicem v vsako kmetsko hišo! Glas krivih prerokov naj gre mimo nas.

Tovariši naročajte **Grudo**
razširjajte

Svinjsko meso v kuhinji

Anica

Izmed vseh vrst mesa zavzema najvažnejše mesto v kmetijski kuhinji govorovo svinjina. Na različne načine pripravljeno in v razne izdelke predelano jo uživamo skozi vse leto. Zato je neobhodno potrebno, da znamo, kadar kolinimo, posamezne dele pravilno porabiti in z mesom tako ravnati, da ostane čim dalje časa zdravo, dobro in okusno.

Bolj mladim zaklanim prašičem se odstrani ščetine potem, ko se jih potrese s kolofonijo in oblije z vrelo vodo; starim se najprej odloči koža, nato slanina, ki se razgrne na razprostrto kožo, da se ohladi. Porabimo jo za mast, ocvirke, prekajeno slanino in slanino s papriko. Potem se prašič prereže, se pobero čreva in drobovina, ki se porabi takole:

Mrežica se porabi za ribico. Zelodec se nekoliko prereže, izprazni, odstrani notranjo kožo in dobro opere. Napravimo ga lahko na več načinov. Tanko črevo je ločiti od debelega. Čreva je obrniti, žlemati, temeljito oprati v mrzli in nato še v topli vodi. Žolč odstranimo od jeter in napravimo žolčno milo, ki služi za pranje volnenih stvari in čiščenje mastnih madežev iz tkanin. Jetra napravimo na najrazličnejše načine (v omaki, pražene, za vložke na juho itd.). Porabiti jih moramo hitro, ker se nam sicer skisajo. Pljuča s srcem skuhamo za riževe klobase. Iz vranice napravimo kako zakuho za v juho ali pa vranično juho. Ledvici se pripravita v omaki. Rajžlec se skuha in porabi za riževe klobase; srčna prepona pa za mesene klobase. Salo se zreže in scvre za zabelo.

Prašič se preseka po dolgem in razdeli v naslednje kose: dva stegna ali gnjati, dva plečeta, dva vratnika, dva kosa reber, dva kosa zarebine, dva kosa hrbtišča in dva kosa flama. Stegaa, plečeta, vratnika, rebri denemo navadno v razsol; plečeta porabimo včasih tudi za salame. Zarebrnice se navadno spečejo kot pečenka ali pa pridejo v razsol in v dim. Iz hrbtišča se odstranijo kosti, meso se pripravi z dišavami in mrežico ter speče kot ribica. Kost se skuha za kislo juho. — Iz flama in srčne prepone napravimo mesene klobase. Tudi jezik se da v razsol, dočim se očiščena glava razseka v kose in skuha za riževe klobase; — kjer pa je navada, da pride glava na pustni terek na mizo, jo puste prekaditi. Možgani se ocvrejo, pražijo z jajcem, denejo v juho ali pa napravimo kako zakuho. Očiščena koža se skuha lahko za stisnjeno klobaso, kislo juho ali pa žolico. Noge se porabijo za napravo hladetine (žolice) ali za aspik. — Če jih denemo v razsol in dim, jih uporabimo za v ječmenček.

Da bomo imeli lepo, belo mast prijetnega duha, moramo takoj od začetka pravilno z njo postopati. Ko se slanina ohladi, se osoli. Slanina se zloži in spravi na hladnem prostoru, da se dodobra strdi. Strjeno se razreže v majhne kocke, ki jih cvremo v ponvah, skraja pri močnem ognju, pozneje pri manjši vročini in pridno mešamo. — Ko ocvirki lepo in enakomerno zarumene, precedimo čisto mast v posodo, pokrijemo in spravimo na hladnem in temnem prostoru. Najboljša posoda je lesena deža z dobrim pokrovom. Razpuščeni ocvirki se shlade, v pripravi posodi dobro stolčejo, pokrijejo in spravijo v hladni shrambi.

Dobro je, da si pripravimo tudi nekaj prekajene slanine. V to svrhu vzamemo slanino, ki je na hrbtišču s kožo vred, jo osolimo in za nekaj dni obtežimo. Prekajamo jo v ohlajenem dimu na prepihu kake 3—4 tedne. Za slanino s papriko odrežemo od debe-

le slanine toliko, da je ostali del s kožo vred debel le kake 3 cm, in jo razrežemo v kake 10 cm široke kose, ki jih nadržemo s soljo in papriko. Te obtežimo in pustimo v dimu 10 do 14 dni.

Kako se napravijo posamezne stvari iz prešičjega mesa, spregovorimo drugič.

Kamnoseštvo Alojzij Vodnik Ljubljana, Kolodvorska odprodaja radi velike zaloge nagrobne spomenike pod izredno ugodnimi plačilnimi pogoji tudi na hranilne knjižice.

Zavese posteljna, pregrinjala, namizne prte, prtiče itd. krasno vezene in po nizkih cenah

dobite pri

Matek & Mikeš
Ljubljana

poleg hotela Štrukelj

Vezenje in šivanje oprem za neveste, monogrami, gumbnice.

Entlanje, ažuriranje, predtiskanje.

Velika izbira predtiskanih ženskih ročnih del

Iz „Zveze kmetских fantov in deklet“

Vsem, tovariškim Društvom kmetских fantov in deklet in vsem vam, ki s simpatijami spremljate naš kmetски pokret in naše zdravo gibanje podpirate, želimo zdrave in vesele božične praznike in mnogo uspehov v novem letu!

Zveza kmetских fantov in deklet
v Ljubljani.

Propagandni teden kmetskega tiska. Tovariši in tovarišice! Od Zveze ste prejeli okrožnico o »Propagandnem tednu kmetskega tiska«. Določen je bil na 17. do 24. decembra.

Zavedajmo se vsi važnosti te akcije! Tisk je oni delavec, ki išče in budi naše najboljše sile k aktivnemu udejstvovanju. Naš tisk je oni prijatelj, ki prihaja na dom tisoč in tisočim, da jim govori o našem delu in hotenju, da jim razlaga naše velike

naloge in cilje. On je tisti, ki tisoče spreobrača in navdušuje za naš novi duh. In še več, ko jih najde, jih z rednim obiskovanjem stalno veže med seboj.

Ko smo torej spoznali vso gromno važnost tiska, se moramo še enkrat vprašati: **Ali smo storili vsi in vse, kar bi lahko in kar smo dolžni?!**

Najbrž je, tu in tam, še kdo, ki ni imel ravno ta teden prilike, dati svoj kamen za fundament zgradbe našega tiska?! Naj stopi sedaj, posebno ob praznikih, do svojih znancev in prijateljev v domači ali sosednji vasi. Zastavi naj svojo besedo za dobro stvar, za pojačanje našega tiska, kateremu so edini zdravi temelji dobri in čim številnejši naročniki. Gruda, Kmetски list in Kmetijska matica naj bodo v vsaki zavedni kmetски hiši!

Zavedajmo se tega in storimo svojo dolžnost!

Znaki. Na številna vprašanja radi dobave znakov odgovarjamo, da jih bomo prejeli iz Češkoslovaške po božičnih praznikih. Po tem času jih bodo društva lahko naročila. Cena komadu bo Din 5.—. Radi enostavnejšega poslovanja in v izogib kasnejših terjatev, naj se pošlje z naročilom tudi denar. Če nimate naše položnice, jo zahtevajte! Lahko pa kupite na pošti položnico - golico in vpišete našo številko čekovnega računa, ki je 13.705.

Kmetska himna. Partiture za kmetško himno je Zveza založila in bo iste imela za naša društva in druge pevske zборе v zalogi. O tem bomo obvestili vsa tovariška društva potom okrožnice. Zaenkrat bo partitura samo za moški zbor. Kasneje sledijo še za ženski zbor, godbo na pihala in druge.

Odseki. Če hočemo delo v vseh panogah društvenega udejstvovanja pospešiti in poglobiti, tedaj moramo ustanoviti odseke. S tem razdelimo delo tako, da člani določenega odseka skrbijo za določeno stvar in na ta

način tudi največ dosežejo. Predvsem so važni za ustanoviti naslednji odseki: tiskovni, dekliški, dramatični, pevski, tamburaški, smučarski in drugi. V ta namen se izvoli načelnik ali načelnica ter nekaj članov, ki skrbijo, da odsek pridno in pravilno dela. V tem času ne smemo zamuditi nobene prilike, od katere je odvisen marsikak napredek in uspeh, katerega v poletnih mesecih ne moremo pričakovati.

Tečaji. Češkoslovaška mladinska organizacija nudi večkrat našim članom brezplačna mesta na njihovih krajših in daljših tečajih za fante in dekleta. Ker dobimo obvestilo za te tečaje in ugodnosti največkrat prekasno, zato ne moremo obvestiti svojih članov, ki se za to zanimajo. Da pa kljub temu izkoristimo priliko, ki se nam nudi, prosimo vse tovariše in tovarišice, ki na to reflektirajo, da se prijavijo naši Zvezi radi tozadevne evidence. Vožnjo, ki stane okrog Din 800.—, morajo plačati tečajniki oz. tečajnice sami.

Delo naših društev

Ponikva ob j. ž. Naša dolgotrajna želja se je enkrat uresničila. Ustanovili smo si Društvo kmetških fantov in deklet, katero bo prineslo našemu kraju tisto razgibanost, ki je za kmetško mladino največja potreba. V nedeljo 5. novembra se je vršil ustanovni občni zbor v tukajšnji ljudski šoli, ki je bila nabito polna kmetških fantov in deklet. Obiskali so nas tudi tovariši in tovarišice iz Dramelj in Št. Jurja. Zvezo kmetških fantov in deklet je zastopal njen predsednik tovariš Kronovšek, ki je v svojem govoru jasno obrazložil veliki pomen mladinskih organizacij ter pozival navzoče k vztrajnemu in složnemu delu. V odbor so bili soglasno izvoljeni naslednji tovariši in tovarišice: Milko

Podgoršek, predsednik; Terezika Vrečko, podpredsednica; Franjo Šarlah, tajnik; Franjo Stanič, blagajnik in prosvetar; odborniki: Franjo Masten, Julka Arzenšek, Ivan Sitar, Anton Zdolšek, Joško Smodej, Fanika Vrečko, Janez Ferlež, Ivan Pevec, Alojz Lah, Anica Korže, Viktor Braniselj in Jakob Slamšek. Nadzornika: Ivan Zdolšek ml. in Franjo Bole. Delegata za Zvezo: Milko Podgoršek in Anton Zdolšek. Pred občnim zborom in po njegovem zaključku so nam delali razpoloženje naši vrlji tamburaši pod vodstvom tovariša Jožeta Kincla. Vsi so bili navdušeni in veseli ter upamo tudi lahko, da bo Društvo kmetških fantov in deklet eno naših najboljših mladinskih organizacij.

Dobrunje pri Ljubljani. V nedeljo, dne 19. novembra, se je vršilo pri nas kmetsko mladinsko zborovanje z namenom, da si ustanovimo Društvo kmetских fantov in deklet. V narodni šoli v Sostrem se je zbralo nad 80 zavednih fantov in deklet. Zborovanje je otvoril in vodil tov. Alojzij Miklavec iz Podmolnika. V svojem prepričevalnem govoru je naglašal nujno potrebo Društva kmetских fantov in deklet in sploh javnega udejstvovanja kmetске mladine. Vsi navzoči so se navdušeno izjavili za ustanovitev društva in je bil nato izvoljen sledeči pripravljalni odbor: Alojzij Miklavec, predsednik; Anica Završnik, Anton Kržin, Jernej Bitenc in Anica Anžič. Z zadovoljstvom smo tudi ugotovili, da se je našega ustanovnega sestanka udeležilo tudi učiteljstvo, ki nam bo pri našem delu vsestransko pomagalo. Prav je tako, uspehi ne bodo izostali! Zborovanje je zaključil tov. Miklavec s pozivom, da gremo vztrajno in složno na delo za napredek naše vasi.

Škofja vas pri Celju. Naše Društvo kmetских fantov in deklet je uprizorilo v nedeljo, dne 3. decembra, žaloigro »Za staro pravdo« od Ernesta Tirana, šolskega upravitelja v Ljubčini pri Celju. Obisk je bil prav lep in tudi igralci so se izkazali, kakor vedno, zelo dobro. Med odmori je nastopil naš novo osnovani društveni tamburaški zbor, ki je celo prireditev zelo poživil. Igra »Za staro pravdo« je kakor ustvarjena za naša Društva kmetских fantov in deklet, kajti ona nam živo prikazuje vso borbo in trpljenje naših prednikov za časa Matije Gubca. To borbo nadaljuje sedaj naša organizirana kmetška mladina v drugi obliki, z vzgojo in izobrazbo. Igra je vsem obiskovalcem zelo ugajala in je napravila na tiste, ki so jo razumeli, močan vtis.

Braslovče. Mogočni val kmetскеga pokreta je zajel tudi našo okolico, kar je dalo povod, da smo si ustanovili Društvo kmetских fantov in deklet. Ustanovni sestanek se je vršil v ne-

deljo, dne 26. novembra, pri tov. Rojniku v Sp. Gorčah in se ga je udeležil tudi predsednik Zveze tov. Kronovšek, ki je v svojem govoru pojasnil velik pomen kmetско - mladinskih organizacij in nam pokazal smer, v katero moramo kreniti v bodoče. Izvolili smo si pripravljalni odbor iz naslednjih tovarišev in tovarišic: Franjo Rojnik, predsednik; Francka Strojanski, podpredsednica; Viktor Bošnjak, tajnik; Jože Cizej, blagajnik itd. Začetek sicer ni lahek kakor nikjer, vendar bo korajža naših fantov in deklet premagala tudi to.

Teharje pri Celju. Pri našem Društvu kmetских fantov in deklet smo si nadeli nalogo ustanoviti knjižnico in čitalnico. Sedaj zbiramo knjige, nekaj jih bomo morali tudi nakupiti. V dolgih zimskih večerih bo knjiga marsikateremu nudila pouk in razvedrilo, kar v veliki meri pogreša naša kmetška mladina.

Beričevo pri Ljubljani. V nedeljo, dne 19. novembra, je naš Kmetски dom zopet oživel. Društvo kmetских fantov in deklet je priredilo znano igro »Razbojnik Guzaj« od Ernesta Tirana. Igra je prav dobro uspela. Z njo pa so bili zadovoljni tudi gledalci. — 3. decembra pa smo pričeli z gospodinjskim tečajem, ki bo trajal tri mesece. V tej dobi bodo imela naša dekleta dovolj prilike, da se izpopolnijo v gospodinjsstvu, kar bodo v življenju nujno potrebovale.

Leskovec pri Krškem. Društveno življenje v naši vasi se je zelo poživilo. Pri Društvu kmetских fantov in deklet imamo večkrat sestanke. Na predvečer sv. Miklavža pa smo priredili Miklavžev večer, na katerem so bili obdarovani najrevnejši otroci. V zvezi s to prireditvijo smo tudi igrali veseloigro, enodejanko »Pot do srca«. Omenjena prireditev je prav lepo uspela. Skušali bomo tudi za naprej pridno delovati za vsestranski napredek naše mladine.

Dobrava pri Podnartu. Tudi naša mladina se je zdramila in je v nedeljo, dne 3. decembra zborovala v pro-

storih tukajšnje narodne šole. Zborovanje je otvoril domači župan, tov. Ješe, ki je pojasnil namen sestanka. Za njim je govoril predsednik Zveze kmetiskih fantov in deklet tov. Kronovšek, ki je podrobno razpravljala o smernicah kmetiskega pokreta in o dolžnostih naše kmetiske mladine pri organizaciji. Za njim je govoril še šolski upravitelj tov. Žagar, poudarjajoč, da je ravno kmetiska mladina tista, ki bo imela močan vpliv na bodočnost. Vsi so se soglasno izjavili za ustanovitev Društva kmetiskih fantov in deklet, nakar se je izvolil sledeči pripravljalni odbor: Anton Mohorič, predsednik; Anica Pogačnik, podpredsednica; Justin Ažman, tajnik. Odborniki: Ciril Rakovec, Anica Kalan, Janko Potočnik, Anica Luznar in Ivan Brtoncelj. Po zborovanju so se pogovorili o bodočem delu, ker bodo v kratkem ustanovili razne odseke. Naši odločni fantje in dekleta nam dajejo polno jamstvo za uspešno delovanje društva.

Rateče-Planica. Pred kratkim časom se je pri nas ustanovilo Društvo kmetiskih fantov in deklet. Ustanovni sestanek se je vršil pri tukajšnjem županu tov. Josipu Pintbah. Iz raznih ugotovitev smo prišli do prepričanja, da je ustanovitev društva nujno potrebna. V svrhu vseh potrebnih priprav smo si izvolili naslednji pripravljalni odbor: Janez Kavalarič, predsednik; Josip Pintbah, podpredsednik; Janez Mahovec, tajnik; Franc Žerjav, blagajnik. Odborniki: Jožef Benet, Franca Kavalarič, Franc Cuznar, Mihaela Kavalarič, Marija Erlih in Anton Oman. Nadzornika: Jožef Tof in Anton Benet. Temelj je položen, z odločnostjo bomo pa tudi dosegli naš končni cilj!

Obrh pri Črnomlju. V Beli Krajini dobivajo društva kmetiskih fantov in deklet vedno večji razmah. Tudi pri nas se je vršil v nedeljo 3. decembra ustanovni sestanek, na katerem so se zbrali naši fantje in dekleta in si ustanovili svojo lastno organizacijo, Društvo kmetiskih fantov in deklet. Za

predsednika pripravljalnega odbora smo izvolili tov. Lojza Kumpa in za tajnika tov. Franca Kureta. Z delom bomo seveda takoj pričeli, ker je sedaj najugodnejši čas. Gotovo bodo našemu zgledu sledili tudi drugi.

Hrušica. V narodni šoli v Hrušici se je zbralo na praznik 8. decembra iz Štepanje vasi, Zgornje in Spodnje Hrušice ter Bizovika nad 50 fantov in deklet na ustanovni sestanek Društva kmetiskih fantov in deklet. Sestanek se je udeležilo tudi učiteljstvo in nekaj naših starejših. Tov. Ivan Babnik je otvoril sestanek in podal besedo tov. Kronovški, predsedniku Zveze. Slednji nam je obširno razložil pomen naših mladinskih organizacij, ter nas vzpodbujal k slogi, k delu in vztrajnosti. Navzoči so z odobravanjem sprejeli njegov govor in si nato izvolili sledeči pripravljalni odbor: Ivan Babnik, predsednik, France Babšek, podpredsednik, Tončka Inglič, tajnica, Alojzij Janežič, blagajnik. Odborniki: Janez Pogačar, Franc Lampič, Marjan Korbar, Tončka Hribar, Francka Lavrič, Franc Kregar. Nadzornika: Franc Gričar in Ana Škrjanec. Za društveno sobo se bo naprosil krajevni šolski odbor v svrhu odstopa šolskih prostorov v ta namen. Prepričani smo, da se bodo kaj kmalu pokazali uspehi delovanja našega novega društva.

Škrilj-Golo. Redni občni zbor Društva kmetiskih fantov in deklet se je vršil preteklo nedeljo 10. t. m. Izročil je bilo razvidno, da je društvo v preteklem letu prav pridno delovalo. Postavili smo si lastni oder s potrebnimi kulisami. Režijo pri igrah je vodil naš agilni šolski upravitelj tov. Svetè. Med Škriljem in Golem se je pokazala največja sloga, kar je očitno uspeh dela naše mladinske organizacije. Zvezo kmetiskih fantov in deklet je zastopal tov. dr. Viktor Maček, ki je objasnjeval naš kmetijski program in vzpodbujal navzoče k nadaljnemu organizatornemu delu. Njegov govor je bil sprejet s splošnim odobravanjem. Društveni odbor se je nekoliko razširil, sicer je pa ostal v ce-

loti dosedanji, ki bo tudi v bodoče delal za napredek naše okolice.

Dravlje pri Ljubljani. Pretekli teden je naše Društvo kmetijskih fantov in deklet priredilo predavanje o temi »Postanek in vzroki današnje krize«. Predaval je zastopnik Zveze kmetijskih fantov in deklet tov. dr. Janže Novak. Predavanje je bilo zelo poljudno, tako da smo ga vsi razumeli. Tudi za naprej bomo skušali prirejati slična

predavanja, ki bodo našim članom in članicam razširili obzorje in izobrazbo.

Pregled po slovanskem kmetijskem svetu

Iz Zveze slovanske kmetijske mladine

V nekaterih časopisih je bila v zadnjem času priobčena vest, da je sprejela bolgarska kmetijska mladina, organizirana pod imenom »Bulgarski mladežki zemledelski sojuz, Vrabča 1« na svojem kongresu, ki se je vršil dne 8. novembra t. l. v Sofiji, resolucijo, v kateri zahteva ukinjenje reparacij, revizijo mirovnih pogodb in odločno zaščito manjšinskih pravic. Pri tej priložnosti so pridodali časopisi komentar, v katerem ugotavljajo, da se je bolgarska kmetijska mladina postavila ob bok Madžarom in Nemcem, ki tudi zahtevajo revizijo mirovnih pogodb.

Zveza slovanske kmetijske mladine smatra zato za potrebno, da poda k temu poročilu kratko objasnilo:

V Bolgariji obstojata dve zvezi kmetijske mladine, ki imata tudi enaki imeni: »Bulgarski mladežki zemledelski sojuz«. Ena teh zvez je članica Zveze slovanske kmetijske mladine, medtem ko druga, in to baš ona, ki je sprejela omenjeno resolucijo, ni članica Zveze.

Nikdar ni bil namen Zveze, posegati v notranje zadeve njenih posameznih članic, toda zahtevek, izražen v tej resoluciji, je širšega obsega, ker

zadeva interese jugoslovanske, češko-slovaške in poljske edinice.

Bulgarski mladežki zemledelski sojuz, ki je član Zveze slovanske kmetijske mladine, se ne more povsem strinjati s tem, v resoluciji nekorektno izraženim zahtevkom. Zato smatramo za svojo dolžnost, da to dejstvo ugotovimo.

Obenem pripominjamo, da je bilo baš to vprašanje pojasnjeno na sejah predsedstva Zveze slovanske kmetijske mladine, kakor tudi na njenih kongresih, ter zavzeto stališče, sprejemljivo za vse edinice. S tem se je pokazalo, da stavi Zveza vse svoje sposobnosti in sile v službo misli miru in vzajemnega dejanskega sodelovanja slovanskih narodov.

Iz gen. sekretarijata ZSKM.

Svobodné učení selské v Eberhardu pri Bratislavi na Slovaškem priredi tudi letos v dobi od 14. januarja do 17. februarja 1934 tečaj za fante, člane organizirane kmetijske mladine. Na intervencijo Zveze slovanske kmetijske mladine v Pragi sta bili določeni dve štipendijski mesti za dva člana Zveze kmetijskih fantov in deklet. Udeleženec, ki ima štipendijsko mesto, ima hrano in stanovanje v Eberhardu brezplačno, mora kriti torej samo potne stroške od doma do Eberharda in nazaj.

Zwiazek Mlodziezy Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej (Zveza kmet-ske mladine poljske republike) je ime-la svoj letni občni zbor v dneh 22. in 23. oktobra t. l. Kakor posnemamo iz poročil, ki smo jih prejeli, je bil občni zbor prava revija ustvarjajočega deia, ki daje polno poroštvo, da bodo

poljskemu kmetovalcu po težkih dneh zasijali lepši dnevi svobode in blago-stanja. Za predsednika Zveze je bil zopet izvoljen odlični tov. Boleslav Babski, ki je našim članom znan po-sebno kot predsednik Zveze slovanske kmet-ske mladine.

Vprašanja in odgovori

Fr. L. — Zadobrova: Kako je ure-jena zaščita kmet-skih dolgov po novi uredbi?

Na to vprašanje seveda ne moremo na kratko odgovoriti. Opozarjamo te na članek tov. Sifrarja, ki je v tej številki. Podrobnejšo razlago nove uredbe najdeš v »Zadružnem vestni-ku«, ki ga izdaja Zveza slovenskih za-drug v Ljubljani. V slučaju, da se oglasi več naročnikov, ki bi želeli tu-

di v »Grudi« članek o tem, ga bomo priobčili.

M. Z. — Dev. M. v Polju: Ali je denarni zavod dolžan sprejeti hranil-no knjižico tujega zavoda, ki jo po-nudim v plačilo dolga?

Nikakor ne! Hranilna knjižica ni nikaka vrednostna listina, še manj pa denar. Svoj dolg moraš poravnati v gotovini ali pa kvečjemu s hranil-no knjižico istega zavoda.

Ali veš?

1. Katere kokošje pasme priporo-čamo za dravsko banovino in zakaj?

2. Katera umetna travišča razliku-jemo?

3. Kdaj zadobiš domovinsko pravi-co v novi občini?

4. Kdo so zakoniti dediči?

5. Kdaj je bilo v naših krajih od-pravljeno tlačanstvo?

Slov. goricah svetlolisasto živino. Dravsko dolino, Koroško, Slovenj-gradec in Gornji grad zavzema belo slovensko govedo. Osrčje banovine: Konjice, Celje, Šmarje, Laško in Bre-žice ima sivopšenično živino. Naši Gorenjci redijo svojo gorenjsko cika-sto živino, ki je po barvnih znakih enaka z ormoško cikasto živino.

B. W.

Odgovori na vprašanja, stavljeni v zadnji številki:

1. Skladno z zakonom o pospeše-vanju živinoreje je dravska banovina porazdeljena na šest pasemskih oko-lišev. Največji je okoliš sivorjavega dolenskega goveda, ki obsega Do-lenjsko, Notranjsko in okolico Ljub-ljane. Najmanjši je okoliš ormoškega cikastega goveda, ki obsega srez Ptuj. Na skrajnem severu banovine ob avstrijsko-madžarski meji gojimo v Prekmurju, na Murskem polju in v

2. **Travišča** (travniki, pašniki, meša-nica detelj in trav), ki ga zaseje kmetovalec po lastnem preudarku na dobro obdelani in pognojeni zemlji s posebno semensko mešanico, v kateri so trave in detelje tako upoštevane, kakor zahteva bodoče izkoriščanje te zelene površine. Ing. S.

3. **Parlamentarizem** (parlamentarni sistem, ljudska vlada) je oblika vla-davine, katere bistvo leži v tem, da imajo državno vodstvo v roki od ljudstva izvoljeni zastopniki — par-

lament —, katerim so tudi ministri kot izvrševalci vladne oblasti odgovorni za svoje delo. Zato mora vlada v parlamentarni državi uživati zupanje večine parlamenta. — Domočina parlamentarizma je Anglija in angleški parlamentarni sistem je še danes vzor čistega parlamentarizma. St.

4. Imovina zapustnika, ki je umrl brez oporoke, pripade njegovim zakonitim dedičem. Samo v izjemnem slučaju, da takih dedičev sploh ni ali pa da nočejo sprejeti dedščine, zapade taka imovina državi. St.

5. O prvem gibanju slovenskih kmetov nam poročajo zgodovinski zapiski, ki segajo nazaj v leto 1478. Takrat so osnovali slovenski kmetje v Ziljski dolini na Koroškem velik »punt«, to se pravi zvezo v zaščito svojih pravic, svoje »stare pravde«. — Leta 1490. so se spuntali podložniki na posestvih brižinskih škofov okoli Škofje Loke. — Zelo velik je bil punt leta 1515. Najprej so se dvignili kmetje na Kočevskem, kjer je dal graščak Thurn zapreti in celo ubiti par podložnikov, zaradi česar je nevolja že itak za temeljne pravice ogoljufanih podložnikov prekipela. Upor se je kmalu razširil na ostalo Dolenj-

sko ter prešel preko Save na Štajersko, kjer je segel tja do srednje Mure. Ob istem času je vzkipela tudi Koroška, kjer so se uprli podložniki šentpeterskega samostana v Lavantinski dolini. — Največji, tako po svoji dalekosežni zamisli, kakor tudi po svojih strašnih posledicah, pa je bil »punt« hrvatskega in slovenskega tlačana, ki je izbruhnil leta 1573. pod vodstvom Matije Gubca in Slovenca Ilije Gregoriča. Tudi ta, sicer dobro pripravljeni punt je žalostno končal. Sijajno opremljene čete plemičev in graščakov so v par zaporednih bitkah porazile posamezne oddelke številne, junaško se boroče puntarske vojske, a konec tragedije se je odigral 15. februarja 1573 na Markovem trgu v Zagrebu, kjer je bila na javnem prostoru na zverinski način izvršena smrtna kazen nad voditeljem upora Matijem Gubcem in njegovim sobojevnikom Pasancem.

Kmetjski punti niso sicer končali z dokončno zmago orožja, toda kri naših pradedov, prelita v teh puntih, ni tekla zaman. Zavest »stare pravde«, zapečaten in blagoslovljena s krvjo, živi še danes v slovenskem kmetu in je najtrdnješa osnova njegovega razumevanja in njegove ljubezni do svoje lastne, svobodne države. St.

Razno

15-letnica smrti Ivana Cankarja

Te dni je preteklo 15 let, odkar smo položili v slovensko zemljo ostanke njenega velikega sina, pisatelja Ivana Cankarja.

15 let je preteklo, odkar se je ustavilo pero, ki se je dolgo in uspešno borilo za pravice »Hlapca Jerneja«, in še nismo popolnoma ocenili vrednosti njegovega dela. Tako je velika.

Naša doba kliče po Cankarju. Potrebna ga je, morda bolj, kot ga je bila potrebna za njegovega življenja. Naj bi zato njegova dela živela v nas samih in nas plemenitila, da bi bili vredni njega, Hlapca Jerneja. St.

Učiteljstvo in kultura naše vasi.

Že v predzadnjem zvezku »Grude« smo v članku »Pokret mlade slovenske vasi in učiteljstvo« z zadovoljstvom ugotovili, da je zavladalo med našim učiteljstvom močno gibanje za sodelovanje učiteljstva v vsem javnem življenju našega podeželja. Danes lahko še dodamo, da je medtem storilo učiteljstvo v tem svojem stremljenju še korak dalje. Sklenilo je, da osnuje v okviru svoje stanovske organizacije, Jugoslovenskega učiteljskega združenja, poseben Klub prijateljev vaške kulture, ki naj dela ne samo za dvig šolske izobrazbe

ljudstva, ampak tudi globoko posega v ves kulturni razvoj in napredek naroda zlasti v gospodarstvu. — Veselim se napovedanega dela našega učiteljstva in trdno verujemo v njegov uspeh. Naše vrste čakajo.

Članek »Pokret mlade slovenske vasi in učiteljstvo«, ki smo ga priobčili v 8.—9. številki »Grude«, je v celoti ponatisnil »Učiteljski tovariš« v svoji 16. številki.

Odkod uvažamo in kam izvažamo?

V prvih treh mesecih leta 1933 smo izvozili:

v Avstrijo	26.62 %	izvoza
„ Italijo	21.10 %	„
„ Nemčijo	14.17 %	„
„ Češkoslovaško	7.87 %	„
„ Grčijo	4.10 %	„
„ Francijo	3.56 %	„
„ Švico	3.14 %	„
„ Ogrsko	2.96 %	„
„ Belgijo	2.92 %	„
„ Anglijo	1.86 %	„

V tej dobi se je zmanjšal izvoz žita, pač pa narasel izvoz koruze, tobaka, žive govede, prešičev in bakra. Zlasti se je v tej dobi povečal izvoz v Avstrijo.

V isti dobi smo uvažali največ bombaža in volne ter svile, dalje železo, stroje, razno orodje itd. Delež na našem uvozu imajo:

Italija	16.95 %	uvoza
Avstrija	15.94 %	„
Nemčija	15.05 %	„
Češkoslovaška	12.30 %	„
Anglija	7.19 %	„
Amerika	4.95 %	„
Francija	4.60 %	„
Ogrska	4.19 %	„
Rumunija	3.04 %	„
i. t. d.		

Promet naše zunanje trgovine v letošnjem prvem tromesečju je znašal po svoji vrednosti 1311.6 milijona. Lani v istem času 1338.5 milijona, padel je torej samo za 2%. Od tega smo izvozili 589.14 milijonov ton blaga v vrednosti 712.5 milijona Din.

Anton Švehla — češkoslovaški kmetski mladini. O priliki letošnjega kongresa Riške Jednoty Republiškanskeho Dorostu Československeho Venkova je obiskala posebna deputacija kongresa voditelja češkoslovaškega kmetskega pokreta Antona Švehlo. Tej delegaciji je sivolasi državnik rekel med drugim:

Vprašate me, kaj sporočam Vašemu kongresu. Želim od Vas dela, zelo mnogo dela. Smo na razpotju dobe, ko se v vsem svetu rušijo teorije, ki so poniževale kmetskega človeka in njegovo delo. Kakor svetovna vojna, tako potrjuje tudi današnja doba v polnem obsegu večno resnico zakona zemlje. Vi mladi jo morate privedi do popolne uveljavitve tako v narodu kakor v republiki.

Želim od Vas, da bi vodili, toda voditi pomeni dajati. Kdor hoče dajati, mora imeti, ima pa samo oni, kdor se uči. Vodite s čustvom in ljubeznijo v srcu. Pojdite za resnico, ne bodite nikdar strahopetci, bodite vedno drugim zgled. Bodite povsod, ne zanašajte se na nikogar.

Kmetsko ljudstvo je podlaga človeški družbi in prišla je doba, da se izkaže v življenju naroda in v borbi republike s težavami dobe. Bodite močni, medsebojno zvesti in ohranite si vero v velike ideale, ki dvigajo človeka.

Koliko čebelarjev ima Češkoslovaška?

V letu 1932. je čebelarilo na Češkoslovaškem 108.256 čebelarjev. Od teh je bilo 58.127 kmetovalcev, 6.177 učiteljev, 1.321 duhovnikov, 3.276 gozdarjev in gozdnih uslužbencev, 4.732 železniških uradnikov in uslužbencev, 4.487 drugih uradnikov, 12.742 obrtnikov, 3.217 trgovcev, 8.972 delavcev in 5.205 zasebnikov ter drugih poklicev. Celokupni donos čebelarstva v enem letu je znašal 2.534.186 kg medu in 146.896 kg voska v skupni vrednosti 36 in pol milijona Kč.

Zanimiva in poučna bi bila slična statistika o našem jugoslovanskem in še posebej o našem slovenskem čebelarstvu. St.

Usoda egipčanskih podeželanov

Egipčanski podeželani so večinoma ljudje brez svoje zemlje ali pa bajtariji s tako majhnim koščkom zemlje, da so navezani na delo pri drugih. Dnevna mezda takega kmetijskega delavca je padla v Egiptu sedaj na dva piastra, kar znaša v našem denarju okrog 8 dinarjev. Tak človek je zaposlen povprečno 15 dni na mesec, tako doseže njegov mesečni zaslužek kvečjemu 120 dinarjev. Toliko plače dobe n. pr. ponekod v Franciji poljedelski delavci na dan. Mlad fant ali pa dekle pa dobita v Egiptu še mnogo manj, često niti ne polovice tega zneska. Večina egipčanskega podeželskega prebivalstva nima torej niti za vsakdanji kruh.

Drugo skupino podeželskega ljudstva tvorijo veliki najemniki. Ti prevzemajo ogromna zemljišča v najem od njihovih lastnikov ter jih potem ali sami obdelujejo ali pa jih razdeljena dajejo onim malim ljudem iz prve skupine v podzakup. To skupino, ki se peča v glavnem z mešetarjenjem, bi lahko nazvali tudi finančno skupino egipčanskega podeželja, ker preskrbuje egipčansko poljedelstvo s potrebnimi krediti; posojilo je namreč egipčanskemu kmetovalcu denar na njegovo zemljo, in sicer se je dajalo na 1 feddan zemlje (42 arov) po 5 egipčanskih lir (Din 1.700.—). Plodne zemlje je v Egiptu 5,700.000 feddanov (32,400.000 ha), za njo je bilo torej potrebnih letno 30 milijonov eg. lir. Ko so cene kmetijskim pridelkom padle, tako da niso mogli ljudje vračati izposojenega denarja, je prišla ta denarna skupina v veliko zagato, ker se boji, da bo izgubila svoj denar.

Tretjo, po številu najmanjšo skupino pa tvorijo lastniki velikih zemljišč. Ti se delijo na zadolžene in na nezadolžene, to je take, katerih zemljišča so obremenjena z dolgovi ali ne. Po statističnih podatkih je več ko milijon feddanov zemlje obremenjene z dolgovi, ki so nastali v glavnem v času, ko je imel bombaž dva- do trikratno današnje ceno. Padec cen bom-

baža je zakrivil zmanjšanje dohodkov in onemogočil plačilo dolgov.

Da razbremeni svoje kmetijstvo, je nakazala vlada tri milijone in pol eg. lir (okrog 1 milijarde in 100 milijonov Din) za kritje obresti in plačil kmetijskih dolgov, obenem pa odložila prodajo zemljišč do decembra leta 1933. Kljub vsemu temu pa izgleda, da bo prišel ta milijon feddanov zemlje naprodaj in s tem 200.000 ljudi na cesto.

Jasno je, da je vzrok tej težki krizi egipčanskega kmetijstva svetovna kriza. Da pa je zadobila kriza v Egiptu tako ostro in široko obliko, je sokriva tudi prejšnja egipčanska vlada, ki ni imela dovolj sposobnosti in moči, da bi se uspešno zoperstavila gospodarski nevarnosti, ter jo je skušala ublažiti z malenkostnimi ukrepi. Nova vlada se zelo trudi, da bi zamujeno nadoknadila ter posveča posebno pažnjo še iztrebljenju nerazumnega zapravljanja, kateremu sta v prejšnjih časih zapadla i vlada i narod egipčanski. Dosedaj je prištedila že en milijon lir, od katerih je 750.000 porabila za kritje vseh izpadlih davkov, 100.000 lir namenila še posebej kmetom, ki imajo manj ko 5 feddanov zemlje, a 150.000 lir onim, ki pridelujejo riž. S tem je vlada znižala davke kmetom za 8 odstotkov, a onim malim, ki ne posedujejo več ko 5 feddanov zemlje, za 25 odstotkov.

St.

Anton Švehla — mrtev!

Po zaključku te številke nam je prispela iz bratske Prage pretresujoča vest, da je v torek, dne 12. t. m. ob 16. uri in 5 minut na svojem posestvu v Hostivaru umrl veliki državnik, soustanovitelj lastne države in njen najtrdnější steber, organizator in idejni vodja češkoslovaškega kmetstva, preds. Mednarodnega agrarnega biroja, večkratni in dolgoletni predsednik čl. vlade, Antonín Švehla.

Češkoslovaška država je zgubila z njim svojega najzposobnejšega in najzvestejšega sina, zato stoji vsa, brez ozira na politično pripadnost,

globoko strta ob njegovi krsti. Udarac, ki je zadela z njegovo smrtjo češkoslovaško vas, pa je enak udarcu, ki zadene družino, ko ji umre njen najboljši oče. Z njim je odšel v večnost tudi poglavar svetovnega kmetškega pokreta. Zato je njegova smrt povzročila žalost po vseh državah, kjer se je kmet organiziral, da brani svoje pravice.

Spominu svojega vzora posvetimo v prihodnji številki nekrolog. Za danes se v globokem spoštovanju klanjamo ob njegovem še odprtem grobu, vsem, ki so z njim toliko izgubili, pa naše iskreno sožalje. St.

»Naša nova pratika.«

Tiskarna »Slovenija« v Ljubljani je izdala za leto 1934 pod gornjim naslovom priručno pratiko, ki jo je uredil Viktor Bradač in opremil Milko

Bambič. Naroča se v Ljubljani, Pržakova 8 in stane Din 5.—

Pratika je zelo lično izdelana, zlasti ima lep koledarski del, njena vsebina pa je skoro izključno posvečena kmetu. Vsebuje namreč številne praktične nasvete, opremljene z jasnimi preglednicami, razen tega pa še kratke sestavke o dogodkih po svetu in doma. Dobri so tudi članki, v katerih slika delovanje raznih naših kmetških organizacij, kakor n. pr. Zveze kmetških fantov in deklet, Zveze slovenskih zadrug, Zveze agrarnih interesentov itd. Pratika je posvetila poseben članek naši »Grudi« ter jo toplo priporoča.

Ker odgovarja »Naša nova pratika« zahtevam, kakršne stavi naše požeželje na take publikacije, pozdravljamo izdajo in priporočamo njen nakup. St.

Listnica uredništva

Ob zaključku jubilejnega letnika se uredništvo iskreno zahvaljuje vsem cenjenim sodelavcem se je znatno povečal, prispevkov je mnogo, včasih še celo preveč, tako da uredništvo ne more vsega priobčiti in posledica je često — zamera pri neuvidevnih. Nekateri naročniki zahtevajo več beletristike, drugi več idejnih člankov, tretji zopet trdijo, da je premalo poučnih in strokovnih stvari itd., vsi so si pa edini v tem, da žele čim obširnejšo »Grudo«. Vsem ustreči, je nemogoče. Uredništvo skuša zadeti neko srednjo pot, v kolikor se je to posrečilo, naj sodijo cenjeni čitatelji. Novo uredništvo želi, da je list pester in je zato uvedlo nekatere nove rubrike, ki naj ravno k temu pripomorejo. Prav rado bi uredništvo zvedelo za te novosti sodbo svojih prijateljev.

Z novim letnikom prevzame »Grudo« novi konzorcij, ki mu načeljuje tov. Pavle Marc, tajniške posle opravlja tov. Matevž Trček, blagajniške pa tov. France Koruza; poleg omenjenih tovarišev so še v konzorciju tt. Fran Trček, Milan Mravlje, dr. Janže Novak in Dolfe Schauer. Novi konzorcij preuredi z novim letom tudi popolnoma upravo. V uredništvu zaenkrat ne bo spremembe. Navedena reorganizacija ima namen, zagotoviti »Grudi« redno izhajanje. Le s skupnimi močmi sodelavcev, naročnikov in konzorcija pa bomo dosegli, da bo naša »Gruda« taka — v vsakem oziru — kot si jo želimo.

Ponavljamo svojo prošnjo! Pomagajte »Grudi« s prispevki, z naročanjem, širjenjem itd., vloženi trud bo obilno poplačan ravno z zavestjo, da ima slovenska kmetška mladina svoj list, na katerega je lahko ponosna.

Vsem sodelavcem, naročnikom, čitateljem in prijateljem naše »Grude« želi vesel božič in srečno novo leto

Uredništvo.

(Radi pomanjkanja prostora so v tej številki pesmi izostale.)

Rešitev ugank iz 10.-11. št.

1.) Križanka „Smučar“ Navpično:
1. J. Z. S. S., 2. Samo, 4. luka, 6. kolo, 9. in.
Vodoravno: 1. J. S. (Jadranska straža)
3. zal, 5. Smuk, 7. soko, 8. ali, 10. on.

2) Križanka (Vodoravno: 1. Triglav,
7. Kot, 8. Laze, 9. Ep, 10. Razor, 12. davi,
18. Avar, 16. ga, 18. Alah, 19. nas, 20. zob,
21. da, 22. ananas, 24. La Tène.

Navpično: 1. top, 2. rt, 3. glad, 4. La-
zar, 5. Azov, 6. Veriga, 7. Kepa, 11. Salo-
na, 14. vazal, 15. rabat, 17. as, 19. nase,
21. dan, 23. ne.

Posetnica

Vladimir Puc

Miran Molnar

Miran ta po morju jadra,
od Dubrovnika do Zadra.
Poklic njegov ugani zdaj
in na otoku Braču rojstni kraj.

Posetnica

Semprimožnik Franc

Dinko Runa

Štip

Kaj je ta mož po poklicu?

Križanka „Ledena gora“.

Navpično: 1. je ladjam zelo nevaren,
2. parnik, ki se je potopil, ker je zadel ob
ledeno goro, 4. predplačilo, 8. sod (sbh.),
9. del voza, 11. veznik „ali“, 12. kvartaški
izraz.

Vodoravno: 2. tebe, 3. žensko krstno
ime, 5. veznik, 6. žensko krstno ime, 7. ni-
kalnica, 8. 3. os. množine glagola „biti“, 10.
tvornica letal v Novem Sadu, pa tudi prvi
zračni junak, 13. pokriva Severno ledeno
morje.

Iz upravnništva!

Ustavili smo Grudo onim, ki niso do sedaj nakazali naročnine ali drugače sporočili, da so zanesljivi plačniki. **Kdor bo naknadno nakazal naročnino, mu bomo poslali manjkajoče izvode.**

Če je kdo bil neupravičeno opominjan, ali če je komu „Gruda“ neupravičeno izostala, naj to gotovo sporoči upravi.

„Gruda“ bo v bodoče prihajala redno. Ovire so premagane. Treba samo še nekaj discipline med naročniki, da bodo naročnino točno nakazovali. **Vzgojimo se!** Spoznajmo važnost lastnega tiska in gradimo ga. Temelj so mu točni plačniki. Zavedajmo se tega.

Uprava „GRUDE“.

„PLANINKA“ ZDRAVILNI ČAJ

prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokračne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen.

Vzpodbuja apetit in izbornu učinkuje pri arteriosklerozi. Zahtevajte v lekarnah samo pravi „Planinka“ zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plombiranih paketih po Din 20.— z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. LEO BAHOVEC LJUBLJANA
Kongresni trg

Prvovrstni koruzni in člnkvantln zdrob najboljšo rženo, ajdovo in koruzno moko ter koruzno krmilno moko kupite najceneje pri

PAVEL BERTONCELJ

Vajčni mlin, DOMŽALE

*Kupujte svoje potrebščine
samo pri turgah, ki inse-
rirajo v „Grudi“!*

Tvrdba

IGN. ŽARGI

„Pri nizki ceni“

Ljubljana, Sv. Petra c. 11.

priporoča bogato zalogo raznega modnega blaga, vseh vrst perila, rokavic, nogavic, srtaic, kravat. Damska konfekcija. Potrebščine za krojače in šivilje. Na debelo in drobno.

R. WILLMANN

STROJNO PODJETJE

Ljubljana, Slomškova 3

Telefon 2055

Izdeluje različne vrste strojev za lesno industrijo, transmissijske naprave, tovarna dvigala vseh vrst, rebraste cevi iz kovanega železa.

LAP ANTON

trgovski vrtnar, KAMNIK
podružnica, Kranj

Vam dobavi nagrobne vence, trakove z napisi, sveže in umetne šopke ter vsakovrstne vrtnice. Izvršujem vsa obdelovanja vrtov po lastnih in po danih načrtih.

ZOBNI ATELJE

Dentist

Koblar Adolf
Ljubljana, Poljanska c. 12

Ordinira od 8—12 in 2—6 ure.

Po dogovoru tudi izven teh ur. Ob sobotah se ordinira le do 4. ure.

Kosci in žanjice

dobite izreden popust v manufakturni in modni trgovini

„Pri Zvonu“

IVAN

STROJANŠEK

Ljubljana, Pred Škofijo št. 21.

poleg magistrata—rotovža

kjer kupite najugodnejše (najoenejše) prvovrstne kvalitete blaga po najnižjih dnevnih cenah.

Ženini in neveste izreden popust.

Priporočam svojo z najmodernejšimi stroji opremljeno

knjigovoznico in črtalnico
trgovskih knjig

Sprejemam v delo vsa v knjigovesko stroko spadajoča dela

Anton Janežič,
knjigovoznica in črtalnica trg. knjig

Ljubljana,

Florianska ulica števil. 14

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun št. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATNAR

Denar naložite

najbolje in najvarnejše
pri domačem zavodu

**KMETSKI
HRANILNI IN POSOJILNI DOM
V LJUBLJANI**

reg. zadruga z neomejeno zavezo
TAVČARJEVA (SODNA) UL. 1.

Telefon št. 2847. — Rač. pošt. hran. št. 14 257. — Brzjavni: „KmetSKI dom“.

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema in jih obrestuje po 4 % brez odpovedi, po 5 % pri 8 mesečni odpovedi

Stanje vlog:

Din 35,000.000.-.

Rezervni zaklad:

Din 1,200.000.—.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog. Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12. $\frac{1}{2}$
in od 3.—4. $\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12. $\frac{1}{2}$ ure.

